

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKÜMANTASYON VE ENFORMASYON ANABİLİM DALI

BİLGİ HİZMETİNDE
SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOGLARI
VE
BİR UYGULAMA
(Yüksek Lisans Tezi)

İŞİL İLKNUR SELVİ

11577

TEZ DANIŞMANI : PROF.DR. AYSEL YONTAR

Gifted By

Mesut Yalvaç

İSTANBUL-1998

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
KISALTMALAR.....	VI
GİRİŞ.....	VII

I. BÖLÜM

BİLGİ HİZMETİ

1. BİLGİ HİZMETİNİN ANLAMI VE TARİHÇESİ.....	1
1.1. BİLGİ HİZMETİ KAVRAMI.....	1
1.2. TANIMLAR.....	4
1.3. TARİHÇE.....	6
2. BİLGİ HİZMETİNİN KAPSAMI VE TÜRLERİ.....	15
2.1. BİLGİ HİZMETİNİN KAPSAMI.....	15
2.2. BİLGİ HİZMETİ TÜRLERİ.....	18
2.2.1. Bilgi Danışma ve Bilgiye Yönelme Hizmetleri (Information and Referral Services)	20
2.2.2. Seçmeli Bilgi Yayımları (Selective Dissemination of Information)	21
2.2.3. Okur Danışmanlığı Hizmeti (Readers' Advisory Service)	22
3. BİLGİ HİZMETİ SÜRECİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	23
3.1. BİLGİ HİZMETİ SÜRECİ.....	23
2. BİLGİ HİZMETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	27
2.1. GİZLİ OLMAYAN YÖNTEM.....	28
2.2. GİZLİ YÖNTEM.....	29

II. BÖLÜM

SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOGLARI

1. KONUYLA İLGİLİ BAŞLICA KAVRAMLAR.....	31
1.1. SÜRELİ YAYIN.....	31
1.2. TOPLU KATALOG	34
1.3. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU	35
2. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU TÜRLERİ	37
2.1. Yerel Sürelî Yayın Toplu Katalogları.....	37
2.2. Bölgesel Sürelî Yayın Toplu Katalogları.....	39
2.3. Ulusal Sürelî Yayın Toplu Katalogları.....	40
2.4. Uluslararası Sürelî Yayın Toplu Katalogları	41
2.5. Diğer Sürelî Yayın Toplu Katalog Türleri.....	42
3. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOGLARININ İŞLEVLERİ.....	43
4. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOGLARININ BİLGİ HİZMETİNDE KULLANILMASI	45

III. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT VE İLETİŞİM FAKÜLTELERİ İLE TÜRKİYAT ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANELERİNDE İ.Ü. KÜTÜPHANELERİ YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞUNA DAYALI BİLGİ HİZMETLERİ

1.1. KÜTÜPHANELERİ YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU	50
1.1.1. KÜTÜPHANELERİ YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU'NUN AMACI VE KAPSAMI	50
1.1.2. KÜTÜPHANELERİ YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU HAZIRLIK AŞAMALARI	54
1.2. EDEBİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANELERİNDE YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞUNA DAYALI BİLGİ HİZMETİNİN ÖNEMİ	56

2.1. EDEBİYAT FAKÜLTESİ	56
2.2. EDEBİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANELERİ	58
2.2.1. Genel Kitaplık.....	59
2.2.2. Arkeoloji Seminer Kitaplığı (Arif Müfid Mansel Kitaplığı).....	61
2.2.3. Eski Önasya Dilleri ve Kùltürleri (Hititoloji ve Protohistorya) Seminer Kitaplığı..	62
2.2.4. İngiliz Dili ve Edebiyatı Seminer Kitaplığı	63
2.2.5. İslam Araştırmaları Enstitüsü Seminer Kitaplığı.....	63
2.2.6. Klasik Filoloji Seminer Kitaplığı	64
2.2.7. Sanat Tarihi Seminer Kitaplığı	64
2.2.8. Sosyoloji Seminer Kitaplığı	65
2.2.9. Tarih Seminer Kitaplığı.....	65
2.3. İ.Ü. KÜTÜPHANELERİ SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU ÇALIŞMALARı SıRASINDA EDEBİYAT	
FAKÜLTESİ KÜTÜPHANELERİNDE YAŞANAN SORUNLAR	66
3. İ.Ü. İLETİŞİM FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİNDE YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU	
KATALOĞUNA DAYALI BİLGİ HİZMETİNİN ÖNEMİ	67
3.1. İLETİŞİM FAKÜLTESİ.....	67
3.1. İLETİŞİM FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ.....	68
3.2. İ.Ü. KÜTÜPHANELERİ SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU ÇALIŞMALARı SıRASINDA İLETİŞİM	
FAKÜLTESİ KÜTÜPHANELERİNDE YAŞANAN SORUNLAR	70
4. TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARı ENSTİTÜSÜ.....	70
4.1. TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARı ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANESİ	71
4.2. İ.Ü. KÜTÜPHANELERİ SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU ÇALIŞMALARı SıRASINDA TÜRKİYAT	
ARAŞTIRMALARı ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANESİ'NDE YAŞANAN SORUNLAR	74
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	79

ÖNSÖZ

Bir kütüphanede verilen hizmetler, genel olarak teknik hizmetler ve okur hizmetleri olarak iki grupta ele alınmaktadır. Her iki hizmet grubunda yapılmakta olan işler birbirinden farklı olsa da, bu hizmetler temelde aynı amacın gerçekleşmesi için gösterilen çabalardır. Kütüphaneye gelen kullanıcıya aradığı bilgiyi bulmakta yardımcı olabilmek, hem teknik hizmetlerin, hem de okuyucu hizmetlerinin amacıdır.

Bilgi hizmeti, okur hizmetleri grubu içinde yer alan ve kullanıcı ile doğrudan ilişki gerektiren bir hizmet türüdür. Bu hizmet teknik hizmetlerin sağladığı alt yapıdan (katalog kartları, veri tabanları, sınıflama sistemi gibi) faydalanarak kullanıcının gereksinim duyduğu bilgiyi, kütüphanedeki bilgi kaynakları arasından bulmasına yardımcı olur. Aranılan bilgi kütüphanede bulunmadığı zaman da, kullanıcıyı kütüphane kaynakları dışındaki kaynaklara yönlendirip yönlendiremeyeceği ise, kütüphanecinin hizmet tutumuna ve kütüphanenin olanaklarına bağlıdır.

Sürekli yayın toplu katalogları, bilgi hizmetinde kullanılan önemli başvuru kaynaklarından biridir. Bu kataloglar, güncel bilgiyi taşıyan başlıca kaynaklardan biri olan sürekli yayınların, hangi kütüphanelerde bulunduğunu

bildirerek kullanıcılara zaman ve emek tasarrufu sağlar. Süreli yayınların hangi cilt ve sayılarının hangi kütüphanede olduğunu öğrenen kullanıcı, kendisine en uygun kütüphaneden faydalanarak aradığı bilgiye erişebilir. Hatta, kütüphanelerarası işbirliği çerçevesinde başvurduğu kütüphane kanalıyla başka bir kütüphanede bulunan süreli yayın ya da makalenin aslını veya kopyalarını elde edebilir.

Bu tezin amacı, süreli yayın toplu kataloglarının, bilgi hizmetindeki yerini belirlemek ve İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu projesi kapsamında yer alan kütüphanelerde verilmekte olan bilgi hizmetinde bu katalogun kullanılmasıyla sağlanacak faydaları ortaya koymaktır. Proje kapsamında ele alınan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi , İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanelerine ait veriler de bu tez için gerekli bilgileri sağlamak üzere toplanmıştır.

Bu tezin hazırlanması sırasında değerli görüşleri ile bana destek olan tez danışmanım Prof. Dr. Aysel Yontar'a, projenin yapılmasında destek ve yardımıyla güç veren Prof. Dr. Meral Alpay'a ve Doç.Dr. Hasan S. Keseroğlu'na , proje kapsamındaki çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen değerli kütüphanecilere teşekkür ederim.

Işıl İlknur SELVİ

KISALTMALAR

- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- ALA : American Library Association
- age : adı geçen eser
- ayr. bkz. : ayrıca bakınız
- bs. : basım
- c. : cilt
- CD : Compact Disk
- çev. : çeviren
- ed. : edition
- haz. : hazırlayan
- İ.Ü.E.D.F. : İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
- LISA : Library and Information Science Abstracts
- MARC : Machine Readable Cataloging
- OCLC : On Line Library Center
- RLIN : Research Libraries Information Network
- s. : sayfa
- TKD : Türk Kütüphaneciler Derneği
- TKDB : Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni
- YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu

GİRİŞ

Bir kütüphanede verilmekte olan okur hizmetleri içinde yer alan bilgi hizmetleri, kullanıcının sorusunun cevaplanmasından ibaret değildir. Gerek yüz yüze yapılan görüşmelerde, gerekse telefon, faks ya da elektronik posta yoluyla gelen sorularda olsun, ulaşılmaya çalışılan sonuç, kullanıcı tatminidir. Bunun için de kütüphaneci, kütüphanesinde bulunan kaynakları kullanarak son ürüne (end product) erişmeye çalışır.

Güncel bilginin hızlı bir şekilde elde edilmesinde en önemli kaynaklardan biri olan süreli yayınlar, bilimsel çalışmalar için de son derecede önemli kaynaklardır. Bir kütüphanede verilmekte olan bilgi hizmetinde, kullanıcılar tarafından aranan bilginin önemli bir kısmının bu kaynaklardan elde edildiği gözönüne alınırsa, onlara ulaşmak için de gerekli olan bibliyografik kaynakların da ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. Süreli yayın toplu katalogları, bu tür kaynaklar arasında yer almaktadır.

Tezin hipotezi, araştırma kütüphanelerinde süreli yayınlar toplu katalogunun olmaması, verilen bilgi hizmetinde önemli aksamalara neden olur şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmada, belgesel analiz yönteminden, konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanma ile proje çerçevesindeki çalışma sırasında bibliyografik yöntemden yararlanılmıştır.

Bu tez, İstanbul Üniversitesi Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu projesiyle bağlantılı olarak hazırlanmıştır. Proje kapsamında yer alan İstanbul Üniversitesi kütüphanelerinde bilgi hizmeti konusunda bir çok sorun vardır. Sözü edilen kütüphanelerde şimdiye kadar geniş kapsamlı ve güncel bir toplu katalogun hazırlanmamış olması da, bilgi hizmetleri çerçevesine giren bir sorundur. Bu tezin amacı, bilgi hizmetinde süreli yayın toplu kataloglarının işlevlerini açıklamak ve İstanbul Üniversitesi'nde örnek olarak seçilen İletişim ve Edebiyat Fakülteleri ile Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü kütüphaneleri için bir süreli yayınlar toplu katalogu uygulaması yaparak, gelecekte bu kütüphanelerde bilgi hizmetinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Tezin hazırlanması sırasında yerli bibliyografik kaynaklardan Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni ve Türk Kütüphaneciliği Dizini, Türkiye Bibliyografyası ve Türkiye Makaleler Bibliyografyası taranmıştır. Toplu katalog konusunda L. Brummel'in **Toplu Kataloglar** ve O.Tekin Aybaşı'nın **Toplu Kataloglar ve Türkiye** adlı eserleri de yararlanılan önemli kaynaklardır.

Yabancı bibliyografik kaynaklardan LISA'nın son on yılı taranmıştır. Bilgi hizmeti konusunda W.A. Katz'in **Introduction to Reference Work** ve D. Grogan'ın **Practical Reference Work** adlı eserleri de sık sık kullanılan kaynaklar olmuştur.

Üç bölümden oluşan tezin birinci bölümünde bilgi hizmetinin anlamı, tarihçesi ele alınmış, bilgi hizmetinin kapsamı ve türleri hakkında bilgi verilmiştir. Bilgi hizmeti süreci içinde yer alan aşamalar ile kullanıcıya sunulacak son ürüne dek olan sürede atılan adımlar da bu bölümde yer almıştır. Birinci bölümde son olarak hizmetin nasıl değerlendirildiği konusu ele alınmıştır.

İkinci bölümde, bilgi hizmetinde kullanılan önemli bibliyografik kaynaklardan biri olan süreli yayın toplu katalogları incelenmiştir. Süreli yayın toplu katalogları türleri ve bilgi hizmetinde kullanılmaları da bu bölümde ele alınmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde, İstanbul Üniversitesi Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu projesi ile proje çerçevesinde incelenen Edebiyat Fakültesi Genel ve seminer kitaplıkları, İletişim Fakültesi ile Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü kütüphaneleri tanıtılmıştır. Proje çalışmaları sırasında her kitaplıkta karşılaşılan sorunlar ve bu kitaplıklarda verilen bilgi hizmeti konusundaki gözlemler de bu bölümde yer almıştır.

Bir proje çerçevesinde hazırlanan bu çalışma ile bilgi hizmetinde süreli yayın toplu kataloglarının kullanılması konusuna dikkat çekebilmek ve ülkemizde bu tür bibliyografik çalışmalar arttıkça, verilecek bilgi hizmetinin de daha etkin ve verimli olacağı görüşünü kanıtlayabilirse ve diğer bibliyografik kaynakların yanı sıra toplu katalog çalışmalarının da yaygınlaştırılmasına özendirirse, bu çalışma amacına ulaşmış sayılabilecektir.

I. B Ö L Ü M

BİLGİ HİZMETİ

1. BİLGİ HİZMETİNİN ANLAMI VE TARİHÇESİ

1.1. Bilgi Hizmeti Kavramı

Kütüphane hizmetleri genelde, okur hizmetleri ve teknik hizmetler adları altında iki büyük kategoride ele alınır. Kütüphane okuru ile doğrudan ilişki kurmayı gerektiren her işlem, okur hizmeti sayılır; diğer bütün işlemler ise teknik hizmetlerdir.¹

Çalışmada bilgi hizmetleri olarak anılacak hizmetler ise okur hizmetleri kategorisinde ödünç verme hizmeti ile birlikte yer almakta² ve kapsamında danışma hizmeti (reference service), enformasyon hizmeti

¹ Marty Bloomberg, G. Edward Evans, **Kütüphane Teknisyenleri İçin Teknik Hizmetlere Giriş**, çev. Nilüfer Tuncer. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1989, s.1.

² Mesut Yalvaç, **Kütüphane Hizmetlerinde Bilgisayara Geçiş ve Sorunları**, İstanbul:Mavibulut, 1994, s.20.

information service), bilgi danışma ve bilgiye yöneltme hizmeti (information and referral service), belge hizmeti (documentation service), güncel duyuru hizmeti (current awareness service), bibliyografik bilgi verme (bibliographical instruction), seçmeli bilgi yayımı (selective dissemination of information), gibi hizmetler de bulunmaktadır.³ Seçmeli bilgi yayımı hizmetinin, güncel duyuru hizmetleri kapsamında yer aldığına işaret eden eserler de vardır.⁴ Bilgi hizmetleri çerçevesinde okur danışmanlığı hizmetinden (readers' advisory service) de söz edilebilir.

Türkçe literatürde 1960 sonlarına dek "müracaat hizmeti" ve 1970 yılı başlarında "danışma hizmeti" kavramlarıyla karşılanmaya çalışılan bilgi hizmetleri, müracaat ya da danışma hizmetinin de içinde olduğu hizmetler bütünü olarak ilk defa 1991'de bir yüksek lisans tezinde ele alınmıştır. İngilizcede ise 1986 yılında "Reference and Information Service" (Danışma ve Bilgi Hizmetleri) şeklinde kullanılmaya başlamıştır.

Leman Şenalp, 1959 yılında hazırladığı sözlükte, konuyla ilgili kavramları şu şekilde vermektedir : "müracaat servisi (information department) istihbarat bürosu (information desk), bibliyografik araştırma (reference work), müracaat eserleri bölümü (reference department) okuyucuyu aydınlatma servisi (readers' advisory service)."⁵

Meral Alpay ise 1973 yılında **Kütüphanecilik Terimleri** adlı kitabında, müracaat teriminden başvurma terimine gönderme yapmış ve başvurma danışma

³ William A. Katz, *Introduction to Reference Work* : vol. 2 *Reference Services and Reference Processes*, 6th ed. New York : Mc Graw-Hill, 1992, s. 15-17 ve James R. Retting, "Reference and Information Services" *ALA World Encyclopedia of Library and Information Services*, 2nd ed. Chicago : American Library Association, 1986, s. 692.

⁴ T. Whitehall, "Dissemination of Information". L.J. Anthony, ed. , *Handbook of Special Librarianship and Information Work*, London, ASLIB, 1982, s. 357.

⁵ **Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü**/başlayan H. Lemaitre gen. göz.geç. A. Thompson Türkçe Terimleri haz. Leman Şenalp, Ankara : Milli Kütüphane, 1959, s. 144-145.

...ından geldiğini belirterek danışmanın da bilgi istemek, yardım istemek anlamında kullanıldığını vurgulamıştır.⁶

1967'de Louis Shores'den Asuman Ulsan'ın çevirdiği makalede⁷, 1971'de O. Tekin Aybaş'ın makalesinde⁸ ve 1972'de Bengü Üçok'un makalesinde⁹ "müracaat hizmeti" kavramları ile karşılaşmaktayız. 1992 yılında hazırlanan Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1987'den itibaren adı; Türk Kütüphaneciliği) dergisi içindeki konu başlıklarında da "bilgi hizmetleri" teriminden "enformasyon hizmetleri" terimine gönderme yapılmış, ancak bu kavramın altında yer alan makaleler incelendiğinde, kavramı açıklayıcı bilgiye rastlanmamıştır.¹⁰ 1996 yılında Serap Kurbanoglu tarafından yazılan makalede de müracaat hizmeti kavramının kullanılmış olması dikkat çekicidir.¹¹

Mesut Yalvaç tarafından 1991 yılında hazırlanan ve 1994 yılında basılan yüksek lisans tezinde ise bu çalışmada da kullanılan bilgi hizmetleri kavramı tercih edilmiştir. Literatürdeki bu kavram çeşitliliğini Yalvaç, Rettig'den yaptığı alıntıyı benimseyerek şu şekilde açıklamaktadır : "Danışma ve bilgi hizmetleri gibi iki yönlü tek kavramın ortaya çıkışı oldukça yenidir. Kütüphane kullanıcılarına bilgi sağlanması anlamına gelen bilgi hizmeti, aslında danışma hizmeti içinde daima

⁶ Meral Alpay, **Kütüphanecilik Terimleri**, İstanbul : İ.Ü.E.F. Kütüphanecilik Bölümü, 1973, s.19.

⁷ Louis Shores, "Müracaat Hizmetinin Uygulanması", çev. Asuman Ulsan, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Ankara : TKD, c. 16, no. 1, (1967), s. 45-63.

⁸ O.Tekin Aybaş, "Müracaat Hizmeti ve Robert Kolej Kütüphanesi'ndeki Uygulaması", **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Ankara : TKD, c. 20, no. 1, (1971), s. 8-17.

⁹ Bengü Üçok, "Üniversite Kütüphaneleri ve Müracaat Hizmeti", **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Ankara : TKD, c. 21, no. 1, (1972), s. 31-37.

¹⁰ **Dizin : (1952-1992)**, haz. Oya Gürdal,...(ve diğerleri.), Ankara :TKD, 1993, s. 115 ve 123.

¹¹ S. Serap Kurbanoglu "Müracaat Hizmetlerinde İnternet" **Türk Kütüphaneciliği**, Ankara: TKD, c.10, no. 3 (Eylül 1996) s. 265-276.

bulunmasına karşın, kütüphaneler, geniş çaplı eğitimsel rollerinin bir parçası olarak, ~~özellik~~ nedenlerden danışma hizmetini teklif etmişlerdir.”¹²

Bu çalışmada, bilgi hizmetleri kavramı ile kütüphanenin iki hizmet kategorisinden biri olan okur hizmetlerinden ödünç verme dışında kalan tüm bilgi verme hizmetleri (danışma ya da müracaat hizmetler, seçmeli bilgi yayımı, okur danışmanlığı hizmeti vb.) karşılanmaya çalışılmaktadır. Kütüphane ve bilgi merkezlerinin temel görevlerinden biri olan bu hizmetin bu kadar geniş kapsamlı olması, çağdaş kütüphanecilikteki gelişmelerden ve gelişen teknolojiyle birlikte hizmetlerin de çeşitlenmiş olmasından ileri gelmektedir.

1.2. Tanımlar

Bu çalışmada bilgi hizmetinin bir bölümü olarak ele aldığımız danışma ya da müracaat hizmeti için çeşitli tanımlar verilmiştir. 1891’de William Child danışma hizmetini “danışma işi bir kütüphaneci tarafından katalogların karmaşıklığını bilen okura, soru cevaplama ve kısaca kişinin kendi sorumluluğunda kütüphane kaynaklarına erişimi kolaylaştırmada kendi gücüyle her şeyi yapması için yardım etmektir” şeklinde tanımlar.¹³ William Warner Bishop’a

¹² Yalvaç, s.22 ayr. bkz. Retting, s. 692-693.

¹³ Cindy Faires “Reference Librarians in the Information Age : Learning from the Past to Control the Future ” *Reference Services Planning in the 90s* / ed. Gail Z. Eckwright, Lori M. Keenan, New York : The Haworth Press, 1994, s. 11.

göre “ müracaat hizmeti, kütüphanenin en süratli ve yararlı şekilde kullanılmasını sağlamak için yapılan düzenli çalışmadır.”¹⁴

1944’te Margret Hutchins danışma hizmetini “ direkt olarak, herhangi bir amaç için bilgi arayan kişilere bir kütüphanede yapılan kişisel yardım ” olarak tanımlamış ve tanımına şu notu da eklemiştir: “ çeşitli kütüphane faaliyetleri özellikle bilginin olabildiği kadar kolay elde edilebilir olmasını amaçlarlar .”¹⁵

Güncel tanımlarda ise , danışma hizmetinin 1891’ deki tanımının biraz daha farklılaştığını , kişiler kadar gruplara hizmet vermenin ve yeni teknolojinin getirdiği olanakların bilgi hizmetinde kullanılmasının gerekli olduğu görüşünün benimsendiğini görmekteyiz. 19. Yüzyıldan bu yana, bilgi hizmeti için temel oluşturan güdü, bilgi isteğinin karşılanmasına gereksinim duyan kullanıcıya bilgi bulmada yardımcı olma yönünde gelişmiştir.¹⁶

Bengü Üçok , “müracaat hizmeti , bir kütüphanede herhangi bir sebepten dolayı bilgi arayan kimselere, özel olarak yetişmiş personel tarafından, kütüphane içi ve dışı kaynaklardan faydalanarak doğrudan doğruya ve kişisel yardımı , aynı zamanda bu bilginin en çabuk ve kolay şekilde sağlanabilmesi için yapılan diğer

¹⁴ Shores, s. 45.

¹⁵ Faires, s. 11.

¹⁶ Faries, s. 11-12.

bilginin dolaylı çalışmaları kapsar” diyerek aslında günümüz kütüphanelerinde ve bilgi merkezlerinde verilmekte olan bilgi hizmetini tanımlamış olmaktadır.¹⁷

Mesut Yalvaç, Aysel Yontar’dan aktardığı çok genel ve çağdaş tanımda ise bilgi hizmetinin, bilginin, bilgi isteyen kullanıcıya, bilgi kaynaklarından etkin bir biçimde akmasına olanak sağlayan hizmet olduğunu belirtmiştir.¹⁸

1.3. Tarihçe

Bilgi hizmeti olarak ele aldığımız kavramın danışma hizmeti olarak başlangıcının Samuel Sweet Green’in “Personal Relations Between Librarians and Readers” adını taşıyan ve 30 Kasım 1876’da (bu yıl, bilindiği gibi danışma hizmeti gibi yeni fikirleri tartışmaya imkan verecek profesyonel bir kurum olan ALA’nın da kuruluş yılıdır) Library Journal’da yayımlanan makalesi olduğu konusunda pek çok yazar görüş birliğindedir.¹⁹ Bu yazarlardan biri olan Charles A. Bunge, danışma hizmetinin modern izlerine bu makalede rastlandığını belirtir. O zamana kadar kütüphanecilerin sağlama ve düzenlemeye konsantre olduklarına ve okurların gereksinimlerini kendi kendilerine karşılamaya çalıştıklarına işaret eder. Bunge’a

¹⁷ Üçok, s. 31.

¹⁸ Yalvaç, s. 23 ayr. bkz. Aysel Yontar, “Danışma Kaynakları ve Hizmeti Ders Notu” (metin teksiridir) 1989, s. 2.

¹⁹ Retting, s. 692 ve Faries, s. 10.

göre Green, üç danışma faktörü olan bilgi, eğitim ve rehberliğe de değinir.²⁰

Ayrıca, kütüphanecilerin kullanıcılarına bir derme hazırlamaktan çok, kişisel hizmet imkanı hazırlamak ve dermeden okura uygun kitap seçmekte onlara yardım etmek olması gerektiğini tartışır.²¹

Green makalesinde, bir kütüphaneye gelen bilim adamının ya da sosyal pozisyonu yüksek düzeydeki bir kişinin isteğini daha kolay dile getirebileceğini, daha alçakgönüllü kimselerin ya da çocukların isteklerini özgürce söyleyemeyecekleri için onların bu konuda teşvik edilmeye gereksinim duyduklarını, yani danışma hizmetinin gerekliliğini ilk kez dile getirmiştir.²² Green'in gözlemlerine göre, insanlara iyi davranırsanız, onları ömür boyu kitapsever hale getirebilirsiniz. Kullanıcılara yardım ederseniz ve onların kütüphaneyle ilgili iyi hisler duymalarını sağlarsanız, halk kütüphanesinin vazgeçilmez olduğunu, halk kütüphanelerinin gerekliliğini ve onun değerli bir toplum aracı olduğunu okurlara ispat edersiniz.²³ Green'in bu görüşlerini ifade ettiği makale, bilgi hizmetleri konusunda yazılan ilk bilimsel makale olarak kabul edilmektedir.

²⁰ Reference and Information Services : an introduction/ ed. Richard E. Bopp, Linda C. Smith, Colorado : Libraries Unlimited Inc., 1991, s. 14.

²¹ Retting, s. 692.

²² Samuel S. Green, "Personal Relations Between Librarians and Readers", American Library Journal, New York : ALA, c.1, n.1, (Nov. 1876), s. 74.

²³ Faries, s. 10.

Green'in görüşleri doğrultusunda "okura destek" olarak adlandırılan danışma hizmeti terimi ile ifade edilmesi 1890'larda olmuştur.²⁴ Danışma hizmeti ilk kez halk kütüphanelerinde görülmüştür. 19 yy. sonu itibariyle A.B.D.'de çok büyük halk kütüphanesi, özel danışma hizmeti vermeye yöneldiler. Artan kullanıcı sayısı başa çıkmak için, şube kütüphaneleri ve danışma masaları kurmaya, okur danışmanlığı hizmeti (readers' advisory service) vermeye başladılar. 1900'lerde birçok halk kütüphanesinde danışma hizmetinin verildiği salonlar bulunmaktaydı.²⁵ 1920'ler ve 1930'larda özel konu bölümleri çok çeşitli okuyuculara yardım sağlamak amacıyla geliştirildi.²⁷

Üniversite kütüphaneleri danışma hizmeti vermekte daha ağır davranmışlarsa da, Justin Winsor 1880'lerde Harvard'da kitap ve kütüphanelerin kullanımının öğretimi konusunun savunucusu olmuş; Melvil Dewey aynı on yıl içinde, Columbia'da iki danışma kütüphanecisiyle röportaj yapmıştır. Üniversitelerde bölüm kütüphanelerinin varolması, 19. yy.'ın sonlarında ve 20.yy.'ın başlarında mümkün olmuş ve hizmetin kalitesi giderek artmıştır. Konu uzmanlığı 20.yy.'ın ikinci ya da üçüncü on yılına kadar üniversite kütüphanelerinde ortaya çıkmamıştır.

²⁴ Reference and Information Services : an introduction, s. 14.

²⁵ Faries, s.12.

²⁶ Reference and Information Services : an introduction, s. 14.

²⁷ Faries, s. 12.

Rothstein'e göre üniversite kütüphanelerinde danışma hizmetinin verilmesini geciktiren nedenler arasında bütçe azlığı, fiziksel alan yetersizliği, konuyla ilgili yönetsel liderliğin sınırlılığı, kalite göstergesi olarak koleksiyon hacminin önem taşıması ve kütüphanecinin üniversite içindeki statü eksikliği sayılabilir.²⁸

Bu arada, özel kütüphanelerin gelişmesi, danışma hizmetinin konu ve uygulamalarını derinden etkilemiştir. Özel kütüphanelerin derme geliştirmek için değil de, hizmet vermek için varolmaları ve özel kütüphanecilerin, "okurun bilgi gereksinimlerinin kütüphaneci tarafından ayrıntılı olarak bilinmesi, gereken bilgiyi herhangi bir kaynaktan arama isteği, sentez yeteneği veya okurun kullanması için gereken bilgiyi hazırlaması"na ağırlık vermeleriyle yüksek standartlı danışma hizmeti gelişmeye başlamıştır.²⁹

Bununla beraber, Birinci Dünya Savaşı sonunda okurlara danışma hizmeti verme fikri, halk kütüphanelerinin yanı sıra üniversite kütüphanelerinde de ortaya çıkmıştır. 1971'den 1945'e dek süren dönem boyunca danışma hizmeti teorileri ortaya çıkmaya, hatta tutucu, ortalama ve liberal danışma hizmeti gibi görüşler birbiri ile yarışmaya başlamıştır.³⁰

²⁸ Faries, s. 12-13.

²⁹ Reference and Information Services : an introduction, s. 15.

³⁰ Faries, s.13.

Library of Congress'ten A.R. Spofford, Michigan Üniversitesi'nden William Warner Bishop ve James Ingersoll Wyer tarafından kabul gören tutucu danışma hizmeti teorisi "kütüphanecinin ilk görevi cevapları bulmak değil, kullanıcıların kendi kendilerine yardım etmeleri için materyalleri düzenlemek ve onları kullanmayı öğretmektir" şeklinde özetlenebilir.³¹ Bu görüşe göre, okura destekten fazlasını yapmak, okur adına onların işini üstlenmektir. Oysa kütüphaneci okurların daha zaman ve bağımsız araştırmacı olmaları için onları eğitmelidir.³²

Okurlara gerektiğinde rehberlik yapmak veya tam bilgi hizmeti vermek şeklinde algılanan ortalama hizmet teorisini ise Charles McCombs desteklemekteydi. Bu teori, cazip ve pratik olduğu için pek çok kütüphane tarafından kabul gördü.³³ 1930 yılında Wyer de bu tutum ve liberal görüşlerin bir uzlaşması gibi görmüştür. Farklı kullanıcılara, farklı zamanlarda değişik düzeylerde hizmet vermek şeklinde özetlenebilen bu teori, hizmet miktarını danışma masasının ne kadar meşgul olduğuna göre ayarlamayı önerir.³⁴

³¹ Faries, s.13 ayr. bkz. James I. Wyer , *Reference Work : A Textbook for Students of Library Work and Librarians*, Chicago : ALA, 1930, s. 7.

³² *Reference and Information Services : an introduction*, s. 15.

³³ Faries, s. 13. Ayr. bkz. Charles F. McCombs, "The Reference Department", *Manual of Library Economy*, Chicago : ALA, 1929, no. 22, s. 9.

³⁴ *Reference and Information Services : an introduction*, s. 16.

James Ingersoll Wyer, liberal danışma hizmeti teorisini desteklemekteydi. Wyer, bunun her kütüphanenin danışma hizmetinde okur isteklerine tam bir dikkati gerektirdiğini ve her soru soran kişiyi tatmin etmeye yönelik olduğunu belirtmiştir. Pek çok kütüphane için bu teori, ideal olarak kabul edilmiştir.³⁵ Bu teoriye göre danışma kütüphanecisi, her okurun bilgi gereksinimini kendi sorumluluğu haline getirmelidir. Kütüphaneci, okura bilgi aramayı öğretme çabasından çok, şahsen her sorunun cevabını okura iletmeye çalışmalıdır.³⁶

1950 ve 1960'larda yaşanan sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler sonucu kütüphane dermesi, binaları ve hizmetlerinde bir patlama yaşandı. Ancak bu gelişmeler, danışma kütüphanecilerine büyük sorumluluklar da getirdi. Bazen bu sorumluluklar danışma kütüphanecisini asıl görevinden uzaklaştırıp, tamamen kullanıcılara yardım etmeye dek götürdü..³⁷

1960'larda araştırmaya yönelik olmayan öğrencilerin yerini alan nitelikli üniversite öğrencilerinin sayıca artması, üniversite eğitime önem verilmesi ve kütüphanelerin düzeyindeki çeşitlenme, geleneksel danışma hizmetinin yetersiz görülmesine neden oldu. Dramatik sosyal muhalefet hareketi, eğitimin alt-üst olduğu düşüncesini de getirdiği için, bu yıllar kütüphane eğitimi hareketinin

³⁵ Faries, s. 13 ayr. bkz. Wyer, s. 10.

³⁶ Reference and Information Services : an introduction, s. 16.

³⁷ Faries, s. 14.

gelişmesine yardım etti. 1970'lerde ise pek çok lise ve üniversite kütüphanesinde
kütüphane eğitimi programı uygulandığı görülmüştür.³⁸

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD hükümeti çeşitli veri tabanlarının
gelişmesini destekledi. Bu sayede çevrim içi (on-line) tarama yapmak için ilk adım
atıldığı gibi, bugün bilgi hizmetinde kullanılan DIALOG gibi veri tabanlarının da
temeli atıldı. 1960'larda çevrimiçi taramanın özel kütüphanelerde bilgi hizmeti
vermede kullanıldığı görülmektedir. 1970'lerde çevrim içi aramanın kolaylığı,
ucuzluğu ve daha geniş kullanım alanı bulması, ciddi gelişmeleri de beraberinde
getirdi. Özetle belirtmek gerekirse, her tür konuda bibliyografik ya da tam metin
(full-text) şeklinde aranan bilgiye ulaşmak, bilgi hizmetinde de büyük çığır açmıştır.
1980 sonlarında rekabet ve pazarlamanın artışıyla çevrim içi veri tabanı fiyatlarında
da denge sağlandı, hatta fiyatlar düşmeye başladı.

1980'lerde çevrim içi kataloglar yeni geliştirilmiş olmasına rağmen,
1990'larda ABD'nin her çeşit ve büyüklükteki kütüphanesinde kullanılır olmuştur.
Çevrim içi kataloglar yalnız kullanıcı beklentilerini değil, danışma
kütüphanecilerinin işlerini ve niteliklerini de değiştirmiştir. Örneğin, ABD'deki
danışma kütüphanecileri, artık kendi kütüphanelerindeki kataloglamanın yanında,
yetke dizini kontrolü, Library of Congress konu başlıklarını uzmanca kullanma ve
MARC kayıtlarını yorumlama becerilerine de sahip olmak zorundadırlar. Çevrim içi
kataloglar, danışma kütüphanecisinin bilgisayarın teknik yönüyle de ilgilenmesi ve

³⁸ Faries, s. 16.

bilgisayar programcısı ve teknisyenlerle işbirliği yapmaları yönünde onları
arlamaktadır.³⁹

Ancak, danışma kütüphanecilerinin zorlandığı tek alan bu olmamıştır. 1980 ortalarında danışma kütüphanecileri, çoğunluğu kütüphane hizmetleri hakkında çok az deneyimi olan ve devamlı artan çeşitli kullanıcılara hizmet vermesi gereken, yeni teknolojileri geleneksel hizmetle bütünleştirme mücadelesi içinde olan ve sık sık aynı sorulara yanıt ararken canlılığını ve mesleki heyecanını yitirmemeğe çalışan kişilerden oluşmaktaydı. Böyle bir dönemde ALA'nın Danışma ve Yetişkin Hizmetleri Bölümü'nün "Bilgi Hizmetlerine Bağlılık : Geliştirici Talimatlar" adıyla 1976'da onaylayarak yayımladığı ve 1979'da profesyonel ahlakla ilgili bir bölümü eklediği talimatlar, danışma kütüphanecileri için uyarıcı nitelik taşımaktaydı.⁴⁰

1980'lerin sonundaki bir gelişme de CD-ROM'ların üniversite ve özel araştırma kütüphanelerinde kullanılmaya başlamasıdır. Pek çok tam metin makale ve ürüne erişilebildiği, kolay ve hızlı tarama yapılabildiği, dizinlerden dergi makalelerine dek çeşitli materyale erişim ve tarama kolaylığı sağladığı için CD-ROM'lar danışma kütüphanecileri tarafından çabuk kabul görmüştür.⁴¹

³⁹ Faries, s. 18.

⁴⁰ James Rettig, "Joy Bustin' Out All Over" Opportunities for Reference Services/ ed. Bill Katz, New York : The Haworth Press, 1991, s. 10-11.

⁴¹ Faries, s. 19.

Son on yıl içindeki bir diğer gelişme de çevrim içi bibliyografik kaynaklar ve bilgisayar ağlarıdır. OCLC ve RLIN bunların başında gelmektedir. Bu sistemler indeksleme geliştirme ve kaynak paylaşımı gibi konularda hizmetlerin gelişmesini sağlamışlardır. OCLC ve RLG sistemlerinin her ikisi de, kendi toplu katalogları kadar, birçok diğer popüler ve önemli veri tabanlarına girme olanağı sağlamaktadır.⁴²

Duvarların ötesinden erişilen hizmet organizasyonu gibi bir kütüphane modelinden 1970'lerde üstü kapalı bir şekilde söz edilmişti. 1990'lardaki "duvarsız kütüphane" fikri ise, hizmetlerinin uzaktaki okurlar için düşünüldüğü kütüphaneyi tanımlamaktaydı ve değişen koşulların karşılanması amacıyla 1990 Haziranı'nda ALA Danışma ve Yetişkin Hizmetleri Bölümü "Bilgi Kullanıcıları için Bilgi Hizmetleri : Kullanıcılar için Talimatlar"ı hazırlamıştı. Buna göre, kütüphane binası, bilgi hizmetlerine bir sınırlama getirmeyecek, kütüphaneci bu sınırı kaldırmak için iletişim teknolojisindeki tüm gelişmelerden payını almayı bilecektir.⁴³

Teknolojinin getirdiği en yeni gelişme olan Internet de kütüphane duvarlarının sınırlılığını kaldırma yönünde önemli bir adımdır. Bir kullanıcının yalnız kendi ülkesindeki değil, dünyanın dört bir yanındaki kütüphane kataloglarına erişmesine imkan veren Internet, ağların ağı olarak tanımlanmaktadır. Sunduğu

⁴² Faris, s. 19-20.

⁴³ Faris, s. 14-19.

var olanların yanında Internet'in danışma kütüphanecilerinin yanıtlamaları
gibi bu soruların da ortaya atılmasına yol açtığı da görülmektedir :

1. Internet ücretini kim ödeyecek ?

2. Kütüphaneler ve diğer bilgi merkezleri sisteme doğru ve eşit girişi nasıl
sağlayacaklar?

3. Internet'e bilgi kaynaklarını ve dosyaları kim yükleyecek, onların bakımını kim
yapacaktır? Kütüphaneciler bu işi yapmak için gerekli niteliklere sahip
gelmektedir ve bu iş çok önemlidir.

4. Internet çevresi dışındakilere, bu bilgi bolluğundan nasıl yararlanılacağını kim
öğretecektir ? Bu da kütüphanecilerin yapabileceği bir diğer iş olarak karşımıza
çıkarmaktadır.⁴⁴

2. BİLGİ HİZMETİNİN KAPSAMI VE TÜRLERİ

2.1. Bilgi Hizmetinin Kapsamı

Kütüphane ve belge-bilgi merkezlerinde verilen bilgi hizmeti, 1976'da
American Library Association (ALA) tarafından ortaya konulan "Bilgi Hizmetiyle
İlgili İlkeler"de iki hizmet grubuna ayrılmıştır:

1. Dolaysız Hizmetler :

a) Danışma ya da bilgi hizmeti

⁴⁴ Faries, s. 20-21.

Bilgi bulmada kullanıcıya yapılan kişisel yardımdır. Böyle bir hizmetin ~~nitelik~~ ve derinliği, kütüphanenin ve kullanıcının türüne göre değişir. Bu hizmet, ~~genellikle~~ basit olan bir soruya hemen cevap vermekten, incelenen konu için ~~uygulanacak~~ bibliyografik arama ile kütüphaneci/bilgi uzmanının araştırma yeteneğini ~~hizmet~~ ederek konu ile ilgili bilgi sağlamasına kadar değişen geniş bir alanı içine alır.

b) Kütüphane/belge-bilgi merkezi kaynaklarını kullanmayı

öğretme :

Bu hizmet, resmi ya da gayri resmi yollardan verilebilir. Hizmetin ~~kapsamına~~ kart kataloglarını kullanmayı öğretmekten, kütüphane turlarına dek ~~çeşitli faaliyetler~~ girmektedir.

2. Dolaylı Hizmetler :

Belli bir kütüphane/ belge-bilgi merkeziyle sınırlı kalmadan, bir ülke ya da ~~dünyada~~ mevcut bilgi kaynaklarını kullanarak bilgiye erişimi sağlamaya yönelik ~~faaliyetler~~, yani kütüphanelerarası işbirliği, en önemli dolaylı hizmettir. Bundan ~~başka~~, bir danışma kütüphanecisi/bilgi görevlisi aşağıda belirtilen dolaylı hizmetleri ~~de yerine~~ getirebilir:

a) Materyal seçimi :

Bu hizmet, bilgi hizmetinde gereksinim duyulan çeşitli materyal türlerini ~~tanımlayı~~ gerektirir. Bunlar ise sadece kitaplar değil, süreli yayınlar, nadir eserler, ~~kitap dışı~~ belgeler olacaktır. Seçimle ilgili bir diğer önemli nokta ise, yararlı olanı ~~yararsızdan~~ ayırabilmektir.

b) Danışma yönetimi :

Danışma hizmetinin yönetimi ve organizasyonuna herkes karışmayacaktır, ~~her~~ küçük ve orta derecedeki kütüphaneler için sadece 1-2 kütüphaneci yeterli olacaktır.

c) Kütüphanelerarası ödünç verme :

Kütüphanelerarası bilgi ağlarının önem kazanması ve yaygınlaşması ile kütüphanelerarası ödünç verme işlemi de hız kazanmıştır. Yönetmelik açısından bazı kütüphaneler, bu işi danışma hizmetinden ayırmış ve ödünç verme bölümünü ayrı bir bölüm olarak ele almışlardır. Diğer kütüphaneler ise, bu hizmeti danışma bölümünün bir fonksiyonu olarak düşünmektedirler.

d) Danışma bölümünün değerlendirilmesi:

En iyi danışma hizmetinin nasıl verileceği, bugüne dek ne yapıldığı ve bundan sonra ne yapılması gerektiğinin analiz edilmesidir. Bu analiz, yalnız koleksiyon için değil, danışma bölümü organizasyonu ve tüm kütüphane için bir değerlendirme yönteminin uygulanmasını gerektirir.

e) Çeşitli işler :

Bu işler, fotokopiye yardım etmek, dosyalama yapmak, materyalleri kontrol etmek, okuma salonlarını gözlemek, kayıtları korumak şeklinde

incelenabilir. Hatta bunlar, bütçeden rapor hazırlamaya, halkla ilişkilere dek
incelenabilir.⁴⁵

2.2. Bilgi Hizmeti Türleri

Bilgi hizmeti türleri, çeşitli bakış açılarına göre farklı gruplarda incelenebilir.

Samuel Rothstein, bilgi hizmetini üç bölüme ayırmıştır: bilgi, eğitim ve rehberlik.⁴⁶

Bu bölümleri oluşturan hizmet türleri de aşağıdaki gibi listelenmektedir:

1. BİLGİ (Information)

- a) Danışma sorularını yanıtlama,
- b) Bibliyografik tarama,
- c) Kütüphanelerarası ödünç verme,
- d) Bilgi danışma ve bilgiye yöneltme hizmetleri (information and refferal services)
- e) Danışma hizmetinde işbirliği
- f) Araştırma sorularını yanıtlama,
- g) Seçmeli bilgi yayımı (selective dissemination of information),
- h) Veri tabanı araştırmaları,

⁴⁵ William A. Katz, *Introduction to Reference Work : Basic Information Sources...*, s. 5-7.

⁴⁶ *Reference and Information Services : an introduction*, s. 4-14.

- i) Bilgi satışıını meslek haline getiren bilgi satıcılarının verdiği bilgi hizmeti⁴⁷

2. EĞİTİM (Instruction)

- a) Bire bir eğitim
b) Grup eğitimi⁴⁸

3. REHBERLİK (Guidance)

- a) Okur danışmanlığı hizmeti (readers' advisory service),
b) Biblioterapi
c) Tez öğrencilerine yönelik danışma hizmeti (term-paper counseling)
d) Araştırma tavsiyeleri ve danışma hizmeti (research advice and consulting)⁴⁹

Katz ise bu türlerden ikisini açıklamakla yetinmiş ve ayrıntılı bir gruplama yapmamıştır. Bu çalışmada da bilgi hizmeti kapsamındaki belli başlı bir kaç hizmet türüne değinilecektir.

⁴⁷ Reference and Information Services : an introduction s. 5-10

⁴⁸ Reference and Information Services : an introduction s. 10-12.

⁴⁹ Reference and Information Services : an introduction, s. 12-14.

2.2.1. Bilgi Danışma ve Bilgiye Yönelme Hizmetleri (Information and Referral Services)

Bu hizmetin en önemli özelliği erişimdir. Amaç, bilgiyi sunulduğu biçimde anlama yeteneği olmayan insanların problemini çözmektir. Sadece okuma-yazma bilmeyenler değil, sosyal-yasal dili çözmeye zamanı olmayanlara da hizmet verilir. Okuma problemi olan kullanıcılar tarafından anlaşılabilirlik değişik formatlarda bilgiyi sunmaya çalışır.⁵⁰

Hizmet, iki temel şekilde verilmektedir : Kullanıcı için gerekli olan bilgiye sahip olan kişi ya da kurum hakkında bilgi vermek ya da bu bilgiyi sağlayıp kişi ya da kuruma direkt yönlendirme yapmak.⁵¹

Toplum planlamacılarına ve hizmet üretenlere destek bilgi sağlamanın yanında, kullanıcı için bilgiyi sağlayacak kişi ya da şirketle ilişki kurma , destekleme ya da bire bir yardım gibi daha karışık hizmetler de kapsamda verilmektedir.⁵²

⁵⁰ Katz, Introduction to Reference Work :Reference Services and Reference Processes, s.15-17

⁵¹ Reference and Information Services : an introduction, s. 7.

⁵² Katz, Introduction to Reference Work :Reference Services and Reference Processes, s.15-17

3.2.2. Seçmeli Bilgi Yayımı (Selective Dissemination of Information)

Çağdaş bilgi hizmetinde teknolojik gelişmelerden belki de en çok etkilenen hizmet türüdür. Kullanıcı için belli periyotlarda bibliyografya ve yeni yayın listeleri yapmak, bu hizmetin temelini oluşturur. Kullanıcıların ilgilendikleri konuları, ihtiyaçlarını ve diğer kişisel bilgilerini içinde barındıran bir kullanıcı profilinin oluşturulması ve hizmetin bu profile uygun olarak verilmesi gerekmektedir.⁵³

Seçmeli bilgi yayımının aşamaları, seçme, bildirme, havale ve profili geliştirme şeklinde sıralanabilir. Bilgisayar destekli olarak gerçekleştirilen seçme aşamasında, kullanıcının istediği bilgiye ait anahtar kelimeler, daha önceden bilgisayara yüklenen ve analiz edilen materyalleri temsil eden anahtar kelimelerle bilgisayar tarafından karşılaştırılır. Bildirme aşamasında ise karşılaştırma sonucu bulunan veriler liste (ya da liste ile birlikte öz de vererek) halinde kullanıcıya verilir. Kullanıcının isteğine göre tam metin de sağlanarak kendisine verilebilir.⁵⁴

Listeyi alan ve inceleyen kullanıcı, o konu ile ilgilenen başka kişilerin de bulunduğu ve onların da haberdar edilmesi gerektiğini düşünürse, bilgisayara bu konuda bir talimat verir.

⁵³ Alan, Introduction to Reference Work :Reference Services and Reference Processes, s.17-18.

⁵⁴ İsmail İskapeli, "Seçme Bilgi Yayımı Selective Dissemination of Information-SDI" Türk Kütüphaneçiler Derneği Bülteni, Ankara : TKD, c. 19, no. 3, (1970), s. 196-197.

Profili yenileme aşaması ise, araştırmacının ilgilendiği konuda meydana gelen değişiklikler için anahtar sözcüklerin yenilenmesi ve yeni bibliyografik bilgilerin eklenmesi işini kapsar.⁵⁵

2.2.3. Okur Danışmanlığı Hizmeti (Readers' Advisory Service)

Bu hizmet için gereken danışma görüşmesi sırasında kütüphaneci, kullanıcının bilgi gereksinimini edebiyat, edebiyat dışı ya da daha farklı türlerdeki yayınları öneren listelere başvurarak kullanıcıya öneriler sunabilir. En çok satan kitaplar listesi, tanıtımlar, eleştiriler gibi basılı kaynakların yanı sıra kütüphaneci, kişisel okumaları sırasında yararlandığı yayınları da kullanıcıya önerebilir.⁵⁶

Bu hizmet sırasında kütüphaneci, kullanıcının sorusunu iyi analiz etmeli ve kullanıcının beklediği "iyi kitap" önerisinin aslında ne anlama geldiğini iyi anlamalıdır. Edebiyat ya da edebiyat dışında yapılacak yayın önerilerinde kullanıcının sorusu, ilgi alanları, kullanılacak materyal türleri de danışma görüşmesi sırasında belirlenmesi gereken noktalardır.⁵⁷

⁵⁵ İskeçeli, s. 197.

⁵⁶ Reference and Information Services : an introduction, s. 52.

⁵⁷ Reference and Information Services : an introduction, s.52.

BİLGİ HİZMETİ SÜRECİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1 Bilgi Hizmeti Süreci

Bilgilendirme süreci de diyebileceğimiz bu süreç, Denis Grogan'a göre kullanıcıda belli bir sorunun (problemin) ortaya çıkmasıyla başlar. Daha sonra bu sorunu (problemi) çözmek için gerekli bilgiye duyulan gereksinim ve bunu ifade eden ilk sorunun ortaya çıkışı ile bilgi hizmeti devreye girer. Sorunun çözülmüş olması içinse hem bilgi hizmeti veren kütüphanecinin, hem de kullanıcının sorunun çözüldüğü konusunda görüş birliği içinde olmaları gerekir.⁵⁸

Bilgilendirme işi, yalnızca soruya cevap bulmayı değil, kütüphaneci ve kullanıcının birlikte, sorunun özelliğini incelediği bir sayfayı da içine alır.

Bilgilendirme sürecinin aşamaları şöyle sıralanmaktadır :

a) Sorun

Potansiyel kullanıcının dikkatini çeken bir problemle süreç başlar. Her insanın problemleri olduğu düşünülürse, teorik olarak her insan bilgilendirme sürecini başlatabilir. Bunun için, kişinin bir sorunu olması, bunu bilgi ile çözebileceğine ve sorunu çözecek bilgiyi, kendisi dışında bir kişi ya da kaynaktan elde edebileceğine inanması gerekir.

⁵⁸ Denis Grogan, *Practical Reference Work*, 2nd ed. , London : Library Association Publishing, 1992, s. 50.

b) Bilgi Gereksinimi

Potansiyel kullanıcı, problemi olduğunun farkına vardığı anda, onu çözmek için bir şeyler bilmesi gerektiğini düşünürse, çözüme giden yolda ikinci aşamaya gelmiş demektir. Bu noktada bilgi gereksinimi belirsizdir ya da kesin olmayabilir. Bazen belirginleşebilir. Fakat gereksinim henüz tam olarak biçimlenmemiş, ifade edilememiştir.

Potansiyel kullanıcı, bu anda çeşitli yollarla bilgiye ulaşmayı isteyebilir. Gözlem, deneme-yanılma, deney, birine sorma, kendi kendine arama gibi. Bunlardan ilk üçünden birini seçen ve başarılı olan kişi, potansiyel kullanıcı olmaktan çıkar.

c) İlk Soru

Potansiyel kullanıcı, bilgi gereksinimi hakkında soru sormaya karar verirse, o zaman bunu kesin hale getirmesi, kelimelerle tanımlaması, formüle etmesi gerekir. Eğer kullanıcı kendi problemini kendisi çözecekse, onu daha iyi biçimlendirmelidir.⁵⁹

Bu noktaya kadar kullanıcının meselesi olan süreç, kullanıcının kütüphaneciye bir soru yöneltmesi ile kullanıcı-kütüphaneci arasında sorunu çözüme ulaştırma yolunda bir iletişim halini alır. Artık sorun paylaşılmıştır,

⁵⁹ Grogan, s. 51-52.

ama her iki taraf da sorunun çözüldüğüne dair görüş birliğine varmadıkça, sorun çözülmüş sayılmaz.

d) Soru'nun Görüşülmesi

Danışma görüşmesi de denen bu aşama, "kütüphane/belge-bilgi merkezinde verilen bilgi hizmeti içinde, kütüphaneciye bir soru yönelten kütüphane kullanıcısı ile soruyu yanıtlamakta ona yardımcı olacak kütüphaneci arasında yapılan konuşma"⁶⁰ şeklinde tanımlanabilir.

Kullanıcı tarafından formüle edilen ilk soru'nun bazen daha iyi açıklanması veya düzeltilmesi gerekir. Bazen kütüphanecinin, kullanıcının daha önce atmış olduğu adımları takip edip sorunun kaynağına inmesi gerekebilir. Soru'nun bilgi kaynaklarıyla en elverişli biçimde eşleştirilmesi veya karşılaştırılması içinse, yeniden tanımlanmasında yararlı olabilir.

e) Arama Stratejisi

Görüşmeden hemen sonra bilgi deposuna yönelmeden, iki teknik kararın verilmesi gerekir. (1) Bilgi deposunda nasıl araştırma yapılacaktır? (2) Bilgi deposunun hangi bölümleri araştırılacaktır?. Birinci karar ile soru'nun detaylı konu analizi yapılacak, konu ile ilgili kavramlar ve bunların birbiri ile olan ilişkileri tanımlanacaktır. Sonra bunlar, bilgi deposunun diline

⁶⁰ Mary Jo Lynch, "Reference Interviews in Public Libraries", *The Library Quarterly*, v. 48, no. 2, (April 1978), s.120.

çevrilecektir. Özellikle bu kararın alınmasında, kullanıcı ve kütüphanecinin işbirliğine gereksinim vardır.

İkinci karar ise, eldeki çeşitli bilgi kaynaklarının hangisinden, nasıl araştırma yapılacağını belirler. Bu da, bilgi kaynaklarını tanımayı, onların kullanımları konusunda deneyim sahibi olmayı ve güçlü sezgiyi gerektirir.

f) Arama İşlemleri

Arama stratejisi belirlendikten sonra kütüphaneci, kullanıcının yardımıyla arama işlemlerine geçebilir. Çünkü kütüphaneci, kullanıcının o anda vereceği olumlu ya da olumsuz tepkileri değerlendirerek daha doğru arama yapabilecektir. O yüzden, kullanıcı ve kütüphanecinin birlikte çalışmaları daha iyi olacaktır.

g) İlk Yanıt

Dikkatli bir araştırmacı, sorusuna bir 'yanıt' bulur. Ancak bu, bilgilendirme sürecinin sonu değildir. Bulunan yanıt, hem kütüphaneci, hem de kullanıcı tarafından değerlendirilmelidir. Arama bazen sonuç vermez. Bu da bir yanıt olarak kabul edilebilir. Fakat bu, kullanıcıyı nadiren tatmin eder. Kullanıcının bir yanıt bulunamaması durumundan memnun olması ise, onun zaten böyle bir yanıt beklediğini gösterir.

h) Son Yanıt

Bazı hallerde kullanıcıya ilk yanıtın yettiği de görülür. Ancak, çoğu kez tam bir yanıt elde etmek için bir derecede açıklama yapmak ve yanıtı düzenlemek gerekebilir. Ayrıca arama sonucu elde edilen üründen hem kütüphaneci hem de kullanıcı memnun olmalıdır. İkisi de yaptıkları değerlendirmenin ardından bilgilendirme sürecinin bittiğine karar verebilirler.⁶¹

1. Bilgi Hizmetinin Değerlendirilmesi

Bilgi hizmetinin değerlendirilmesi, tam anlamıyla verilen hizmetin değerinin belirlenmesi demektir. Bu hizmetin değerlendirilmesinde önemli olan, kalitenin belirlenmesidir. Bu ise, belli tekniklerin kullanılmasını gerektiren ciddi bir iştir.⁶²

Değerlendirme konusunda, iki tür gözlem ya da test yöntemi kullanılmaktadır. Birincisi gizli yöntem (obtrusive test), ikincisi gizli olmayan yöntemdir (unobtrusive test). Buradaki gizlilik, kütüphaneciden gizli olarak, onun verdiği bilgi hizmetini sınamaktan ileri gelmektedir. Ayrıca her iki yöntem de bazı sorularının test öncesi toplamayı, içlerinden seçilen belli sayıdaki soruları,

⁶¹ Gergen, s. 52-54.

⁶² Reference and Information Services : an introduction s. 171.

...kütüphanelerde bilgi hizmeti veren kütüphanecilere, çeşitli yollarla sormayı

2.2. Göz Olmayan Yöntem

Bu yöntemi seçen araştırmacılar, araştıracakları kütüphanedeki personeli, bu durumdan haberdar ederler. Personel de bu işe zaman ayırmayı kabul etmiş olur.

Bu yöntemde, öncelikle danışma soruları toplanır. Eğer sorular, çeşitli kütüphanelerdeki bilgi hizmetini karşılaştırmak için toparlanacaksa, çok dikkatli olmaları gerekecektir. Toplanan sorular içinden belli kriterlere dayanarak seçilen belli sayıda (örn. 20) soru, bir sonraki aşamada kütüphaneciye verilir. Daha sonra, elde edilen cevaplara bakılarak, bunlardan kaçına tam ve doğru cevap verildiği ölçülür.

Bu yöntemin en büyük dezavantajı, kütüphanecilerin gözlendiklerini bilimleri yüzünden sinirli ya da heyecanlı olup, gerçek kapasitelerini gösterememeleri ihtimalinin bulunmasıdır.⁶⁴

⁶⁴ F.W. Lancaster, *If You Evaluate Your Library...*, London: Library Association Publishing Ltd, 1988, s. 110-111.

⁶⁵ Lancaster, s. 111-112.

2.2. Gizli Yöntem

Bu yöntemde belirlenen sorular, kütüphaneciye, “gerçek kullanıcılar” gibi ~~anranan~~ gönüllüler aracılığıyla sorulur. Saptanan sorular, gönüllüler tarafından, ~~kütüphane~~ye telefon ederek ya da bizzat ziyaret suretiyle sorulabilir. Böylece, ~~kütüphane~~ personeli gözlemlendiğinin farkına varmaz.

Telefonla yapılan görüşmelerin bazı dezavantajları olabilir. Örnek olarak ~~kütüphaneci~~, şehirlerarası bir görüşme yaptığını fark edince, kütüphane politikası ~~gereği~~ soruyu kabul etmeyebilir. Bir telefon numarası bırakılmasını isteyen ~~kütüphaneciye~~ olumsuz cevap verilirse, bu da şüphe uyandırabilir. Ayrıca, yüzyüze ~~yapılmayan~~ bir danışma görüşmesini değerlendirmek de, araştırmacıyı doğru ~~sonuçlara~~ götürmeyebilir.⁶⁵

Bilgi hizmetinin değerlendirilmesi konusunda yapılan kapsamlı bir çalışmada ~~gizli~~ yöntem kullanılmış ve kütüphanecilerin

- a) Sorulara yarı-doğru yanıt verdikleri,
- b) Kendi danışma koleksiyonlarındaki temel yayınların içeriklerine yabancı oldukları,
- c) Danışma görüşmesine çok az zaman ayırdıkları,

⁶⁵ Lancaster, s. 110-114.

- d) Danışma görüşmesinde üstünkörü davrandıkları ve gerçek bilgi gereksinimini tanımlamayı başaramadıkları,
- e) Teknolojiye fazla bağımlı oldukları,
- f) Kendi kütüphane koleksiyonlarının, en kapsamlı koleksiyon olduğu gibi bir inanca sahip oldukları

gibi bulgulara rastlanmıştır. Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan gerçek, akademik kütüphaneler ve halk kütüphanelerindeki danışma personelinin kabul ettikleri soruların % 55'ine doğru yanıt verdikleridir.⁶⁶

Bu bölümde, bilgi hizmetleri konusuyla ilgili çeşitli tanımlar ele alınmış, bilgi hizmetinin gelişimi, türleri ve süreci konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır. Kütüphaneye gelen kullanıcının, kütüphaneci ile yaptığı görüşme sonucunda aldığı yanıtın bilgi hizmetini sona erdirmede, son ürüne ulaşmanın, bilgi hizmetinin amacı olduğu da bu bölümde vurgulanmaya çalışılan hususlar arasındadır.

Bundan sonraki bölümde, bilgi hizmeti verilirken kullanılan önemli bibliyografik kaynaklardan biri olan süreli yayın toplu kataloglarının türleri hakkında bilgi verilecek ve onların bilgi hizmetlerinde nasıl kullanıldıkları konusu ele alınacaktır.

⁶⁶ Peter Hernon. Charles R. McClure, "Library Reference Service : An Unrecognized Crisis-A Symposium", *Journal of Academic Librarianship*, v.13, no.2, (May, 1987), s. 69-80.

II. BÖLÜM

SÜRELİ YAYIN

TOPLU KATALOGLARI

1. KONUSYLA İLGİLİ BAŞLICA KAVRAMLAR

1.1. Süreli Yayın

Süreli yayın kavramıyla ilgili tanımlar çeşitlilik göstermektedir. Özellikle İngilizce’de süreli yayın kavramını karşılayan iki ayrı terimin Türkçe’de tek kavramla karşılanmaya çalışılması sonucu bir kavram karmaşası yaşanmaktadır.

İngilizce’de süreli yayın kavramının karşılığı olarak “periodical” ve “serial” kavramları kullanılmaktadır. 1953 yılında bu kavramları karşılamak üzere

"periyodik" sözcüğü öne sürülmüştür.⁶⁷ 1996 yılında hazırlanan bir yüksek lisans tezinde ise, bu iki kavram için iki ayrı Türkçe karşılığın kullanılması önerilmiştir.⁶⁸

"Sürelî yayın" ve Kemal Öztürk'ün tezinde öne sürülen ikinci kavram olan "süreğen yayın", birbirinden kapsam olarak ayrılır. Süreğen yayınlar, süreli yayınları da içine almaktadır ve devamlılık özelliği göstermektedirler. Türkçe'de ise, bu yayınlar genellikle 'sürelî yayın' terimiyle ifade edilmektedirler.⁶⁹

Bu tezde, kavramlara ait tanımlar verilmekle yetinilecek ve kavramlarla ilgili ayrıca bir tartışmaya girilmeyecektir. Konu gereği, bir sonraki kısımda toplu katalog kavramında da aynı yol izlenecektir.

Bir süreli yayın, basılı ya da basılı olmayan (CD, elektronik yayıncılık vb.) formda, birbirini izleyen ve genellikle numerik ya da kronolojik sayılar halinde yayımlanan, sürekli yayımlanması amaçlanan yayındır.⁷⁰

Meral Alpay'a göre süreli yayın, sürekli olarak yayınlanacağı öngörülen, süre ve zaman bakımından ne kadar süreceği belli olmayan, belli-belirsiz sürelerle

⁶⁷ Behire Abacıoğlu, "Toplu Katalog" TKDB, 1953,c.2. no.2, (1953), s. 160.

⁶⁸ Kemal Öztürk, "Sürelî Yayın Toplu Katalogları ve Bir Gözlem", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Bilim Dalı, 1996, s. 12-21.

⁶⁹ Öztürk, s. 17-18.

⁷⁰ Jean Whiffin, Union Catalog of Serials : Guidelines for Creation and Maintenance with Recommended Standarts for Bibliographic and Holdings Control, New York : Haworth Press, 1983, s.17.

ayrılan dergi, gazete, yıllık, almanak, tutanak, rapor, takvim vb. yayınların genel

Andrew D. Osborn'a göre süreğen yayın, süreli yayından adı ve numarasıyla ayrılar. Kısa, çarpıcı ve basit adları (Choice, Life gibi) olan ve bu adlarda "journal" (dergi), "bulletin" (bülten) gibi nitelemeler taşıyan süreğen yayınlar, kurumlar tarafından çıkarıldıklarında, kurum adlarıyla da belirtilebilirler. Yine bazen, kurum adlarının kısaltmaları da benimsenebilir (Journal of American Medical Association adı yerine, JAMA gibi). Numara olarak, genellikle Arap rakamlarıyla numaralandırılan süreğen yayınlar, süreli yayınları da kapsayan bir özellik taşımaktadır.⁷²

ALA'nın sözlüğünde ise, süreğen yayınlarda da süreli yayınlar gibi bir devamlılığın aranmasına rağmen süreğen yayınların, ama mutlaka belli aralıklarla çıkma zorunluluğunun olmadığı belirtilmektedir.⁷³ Bu da, süreğen yayınları, süreli yayınlardan ayıran başlıca farklardan biridir.

Türkiye'de, hem süreli, hem de süreğen yayınlar için süreli yayın kavramının tercih edilmesi ve çalışmamızda ele alınacak toplu katalog çalışmasının

⁷² Alpay, s. 70.

⁷³ Öztürk, s.15 ayr. bkz. Andrew D. Osborn, Serial Publications : Their Place and Treatment in Libraries, Chicago : ALA, 1980, s. 3-5.

⁷⁴ Öztürk, s. 16-17 ayr. bkz. ALA Glossary of Library and Information Science, Chicago : ALA, 1983, s. 203.

adının da İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu olması nedeniyle, bu tezde süreli yayın kavramı kullanılacaktır.

1.2. Toplu Katalog

Toplu katalogların ve bunların bir türü olan süreli yayın toplu kataloglarının oluşturulmasındaki asıl amaç, genelde kütüphanelerarası işbirliğini sağlamak ve yürütmek amacıyla, basılı ya da basılı olmayan (CD gibi) bir veri tabanı oluşturmaktır. Bir toplu katalog türü olan süreli yayınlar toplu kataloğundan önce, toplu katalog kavramını açıklamak faydalı olacaktır.

Bilginin paylaşımı ve iletimi konusunda önemli işlevleri olan toplu kataloglar, Kund Larsen tarafından şöyle tanımlanmaktadır : “bir toplu katalog, iki veya daha çok kütüphanenin koleksiyonlarının tamamını veya bir kısmını aynı ve tek bir sınıflandırma düzeni içinde bir araya getiren katalogdur.”⁷⁴

O. Tekin Aybaş, bu tanıma genel bulmakla beraber, amacın birden fazla kütüphanenin koleksiyonlarının tamamına ya da seçilmiş bir kısmına ait künyeleri bir araya getirerek toplu katalog merkezlerine özgü fonksiyonları yerine getirmek olduğunu savunur. Buna göre Knud Larsen’in tanımında toplu katalog kavramı, uygulama sırasında ortaya çıkacak karışıklıklara yol açacak her türlü teknik

⁷⁴ Brummel, Toplu Kataloglar : Örgütlenmeleri ve Çalışmaları, Ankara : UNESCO Türkiye Milli Komitesi, 1963, s. 21.

...lardan arıtılmış bir şekilde, oldukça basit ve apaçık ifade edilmiş olup, ...arası düzeyde anlamlı bir hareket noktası kazanmıştır.⁷⁵

Meral Alpay da Larsen 'ın tanımını esas almış ve toplu katalogları ...hanelerarası işbirliğini gerçekleştirmede kullanılan önemli ve vazgeçilmez ...olarak nitelemiştir.⁷⁶

Leman Şenalp da Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü'nde İngilizce "union catalogue" karşılığında "toplu katalog (birçok kütüphanenin ...ile)" terimini kullanmıştır.⁷⁷

1.3. Süreli Yayın Toplu Kataloğu

Süreli yayın toplu kataloğu, kısaca, dergi, gazete gibi süreli yayın tanımı ...giren yayınların toplu kataloğu şeklinde özetlenebilir. Bunun yanı sıra, işlevleri ve oluşturmalarını kapsayan daha geniş tanımlar da verilebilir.

Leman Şenalp, İngilizce'de 'union catalogue of periodicals' ve Amerikan İngilizcesi'nde 'union catalogues of serials' şeklinde kullanıldığı belirtilen terimi

⁷⁵ O. Tekin Aybaş, *Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulaması*, Ankara ; TÜRDOK, 1979, s. 13.

⁷⁶ Alpay, s. 73.

⁷⁷ Dört Dilde... s. 54-55.

periyodikler toplu kataloğu' şeklinde Türkçe'ye çevirmiştir. ⁷⁸ Meral Alpay'ın eserinde böyle bir terim tanımlanmamış, sadece toplu katalog hakkında bilgi verilmiştir. ⁷⁹

Brummel de, süreli yayın toplu kataloğu kavramını kullanırken, bu katalogların bilgi bakımından diğer kataloglara göre daha geç eskiyeceğinden söz eder. Ayrıca künyelerin sunuluş biçimi ve düzenleme metodu örnekleri hakkında bilgi de verir. ⁸⁰

Öztürk'e göre, Jean Whiffin'in "süreğen yayın toplu kataloğu" tanımındaki, "süreğen yayın" terimi, daha önce de bahsedilen kavram tercihi nedeniyle "süreli yayın" terimiyle yer değiştirdiğinde, bir süreli yayın toplu kataloğu tanımı elde edilmektedir. Buna göre, Whiffin'in tanımı "Süreli yayın toplu kataloğu, basılı, mikrofilm veya görsel ortamda olan, her bir süreli yayının bibliyografik kaydına eklenen, iki ya da daha fazla katılımcı kuruluşla ilgili; mevcut verilerin yerini ve özetlenmiş mevcudiyet bilgisini bir veya daha fazla düzende sunan bir katalogtur" şeklinde ayrıntılı bir tanımdır. ⁸¹

⁷⁸ Dört Dilde... s. 54-55.

⁷⁹ Alpay, s. 70-71 ve 73-74.

⁸⁰ Brummel, s. 79-84.

⁸¹ Öztürk, s. 23.

2. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOĞU TÜRLERİ

Sürelî yayın toplu katalogları da, diğêr toplu kataloglar gibi beş türde incelenebilir. Bu yüzden, Aybaş'ın toplu katalog türleri için söyledikleri, sürelî yayın toplu katalogları için de geçerlidir.

Aybaş'a göre, toplu katalog çalışmaları türlere göre sınıflandırılırken, daha çok coğrafi sınırlama ilkesi önem kazanmakta ve değişik tipler üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, coğrafi sınırlama kapsamına giren her tipi, içerik açısından da sınıflandırmak mümkündür. Bu arada, sunuluş biçimleri, yani basılı olup olmamaları da, bir sınıflandırma şeklidir.⁸²

Brummel de, Aybaş da, araştırmalarında coğrafi sınıflandırma şekline yer vermişlerdir. Brummel türleri yerel, bölgesel ve milli tip olarak verirken; Aybaş yeni gelişmeleri de gözönünde tutarak bu türler arasına uluslararası toplu katalogları eklemiştir.

2.1. Yerel Sürelî Yayın Toplu Katalogları

Coğrafi sınıflandırmada, bölgelerden daha küçük alanlarda yapılan çalışmalar olarak kabul edilen yerel çalışmalar, özellikle birbirine yakın ve aynı

çevre koşullarına sahip kütüphanelerin işbirliğini esas tutar. Ulaşım ve haberleşme rahatlığı, kişisel ilişkilerin kolaylıkla yürütülmesini sağladığı için, toplu katalog merkezi ile toplu kataloğa katılan kütüphaneler arasındaki sorunlar daha kolay çözülebilir.⁸³

Yerel süreli yayın toplu katalogları, kapsadıkları kütüphaneler açısından da önem taşıyan katalog türleridir. Daha büyük süreli yayın toplu kataloglarında yer almayan küçük bir okul ya da halk kütüphanesindeki süreli yayın, burada kapsanmış olabileceğinden,⁸⁴ hem onların kaynaklarını tanıtmaya olanakları doğacak, hem de kullanıcılar kendileri için çok önemli bir süreli yayının büyük bir kütüphanede değil de yanbaşılarındaki halk kütüphanesinde olduğunu görerek ona daha kolay ulaşabileceklerdir.

Yerel süreli yayınlar toplu kataloğu, kullanımdaki işbirliğinden çok, satın alımdaki koordinasyonun gerektirdiği paylaşımda sağladığı ekonomi açısından da kütüphaneciye yardımcı olacaktır.⁸⁵

Yerel süreli yayın toplu kataloglarının bir yararı da, gelişmekte olan ve özellikle bölgesel ve ulusal düzeyde süreli yayın toplu kataloğu çalışmasının

⁸³ Aybaş, s. 20-21.

⁸⁴ Aybaş, s. 21.

⁸⁵ Öztürk, s. 26.

⁸⁵ Brummel, s. 28 ve Aybaş, s. 21.

başlatmamış ülkelerde atılacak ilk adım olarak planlanmaları ve ileride yapılacak bölgesel ve ulusal çalışmalara ışık tutacak çalışmalar olmalarıdır.⁸⁶

2.2. Bölgesel Süreli Yayın Toplu Katalogları

Coğrafi ya da siyasi açıdan belli bölgelere ayrılabilen ülkelerde, isteyen her bölgenin gereksinmelerine cevap verebilecek düzeyde örgütlenebilen bölgesel süreli yayın toplu kataloglarıdır.⁸⁷

Whiffin'e göre bölgesel süreli yayın toplu kataloglarının değeri, bir arada gruplanan kütüphanelerin sayısına, zenginliğine, kullanıcının istediği dermeye sahip kuruluşu ziyaret edip edemeyeceğine veya bu kuruluştan istediği materyali hızlı bir şekilde elde edip edemeyeceğini belirlemesine bağlıdır.⁸⁸

Brummel de genel olarak bölgesel toplu katalogların, yerel toplu katalogların verebildiği avantajlara sahip olabileceğini, katalogun düzenlenmesinde katılan kütüphanelerle kişisel temaslar kurulabileceğini, katalogtan seçilen süreli yayının elde edilmesinin kolay olacağını vurgulamaktadır.⁸⁹

⁸⁶ Aybaş, s. 21.

⁸⁷ Aybaş, s. 22.

⁸⁸ Öztürk, s. 27.

⁸⁹ Brummel, s. 29.

2.3. Ulusal Süreli Yayın Toplu Katalogları

Yerel ve bölgesel süreli yayın kataloglarından daha kapsamlı olarak ulusal çapta kütüphanelerdeki süreli yayınları içeren toplu kataloglardır. İlk elde ulusal çalışmaya geçemeyecek kadar geniş olan ülkeler, bölgesel girişimlerini başlatıp başarıya ulaştıktan sonra, ileri bir aşama olarak ulusal toplu katalog girişimlerini planlamaya ve uygulamaya geçebilirler.⁹⁰

Whiffin'e göre genel olarak ulusal süreli yayın toplu katalogları, yerli süreli yayın kaynaklarını yansıtmalı ve ulusal bibliyografik kuruluşun tüm yerli süreli yayın dermesini kapsamalıdır. Ulusal bibliyografyanın olduğu dönemden önce yayınlanan daha eski süreli yayınlarla ilgili ayrıntılar de çok önemlidir. Ulusal süreli yayın toplu kataloglarına, ulusal kütüphanelerde mevcut yabancı süreli yayınlar da katılmalı; bu konuda ülke çapında tüm kütüphanelerdeki en önemli yabancı süreli yayınlar arasından bir seçme yapılmalı; böylece başka ülkelerin kaynaklarına gereksiz yere talepte bulunma girişimleri önlenmelidir.⁹¹

Ulusal süreli yayın toplu katalogları, kapsadıkları geniş coğrafya açısından kullanımda sağladıkları olanaklar yanında, oluşturulmaları ve güncel tutulmaları açısından yerel ve bölgesel süreli yayın toplu kataloglarından daha ciddi problemlere sahiptirler. Ulusal süreli yayın toplu kataloglarına katılan

⁹⁰ Aybaşı, s. 23.

⁹¹ Öztürk, s. 28.

kütüphanelerin aksesyonlarının devamlı olarak buraya aktarmaları sonucu, daha çok sayıdaki kütüphane ile iletişim kurmak ve aksesyonların çok fazla olan yıllık hacmi bir takım özel problemleri de beraberinde getirmektedir.⁹² Bunların çözümü de çoğu problemde olduğu gibi standardizasyon ve koordinasyonun iyileştirilmesiyle maddi olanakları iyileştirilmiş, yetişmiş personel sayısına bağlıdır.⁹³

2.4. Uluslararası Süreli Yayın Toplu Katalogları

Artan yayın sayısı ve bunların izlenmesinde ortaya çıkan zorluklar, günümüzde ulusların kaynak paylaşımı konusunda işbirliği yapmaları sonucunu doğurmuştur.⁹⁴ Bu konuda bir kaç ülke birleşerek süreli yayınlarının bir toplu katalogunu oluşturabileceği gibi, dünya çapında da böyle bir girişim söz konusu olabilir.⁹⁵

Aybaş'ın çalışmasında bahsetmiş olduğu "NOSP Projesi" uluslararası süreli yayın toplu kataloglarına çok iyi bir örnektir. Kütüphanelerarası işbirliğini büyük bir uyumla gerçekleştiren İskandinav ülkeleri, "İskandinav Ülkeleri Süreli Yayınlar Toplu Katalog" çalışmasını, 1970'lerin bilgisayar teknolojisi olanaklarıyla

⁹² Brummel, s. 30.

⁹³ Aybaş, s. 23.

⁹⁴ Aybaş, s. 24.

⁹⁵ Öztürk, s. 28.

gerçekleştirmeyi başarmışlardır.⁹⁶ Günümüzdeki teknolojik gelişmelerin yardımıyla böyle bir çalışmanın dünya çapında gerçekleştirilmesi çok uzak bir ihtimal değildir.

2.5. Diğer Süreli Yayın Toplu Katalog Türleri

Literatürde genel olarak dört tür süreli yayın toplu kataloğundan söz edilirken, bazı yazarlar değişik bakış açılarından çeşitli türler öne sürmektedirler. Aybaş, toplu katalogların coğrafi sınıflamasının yanında, süreli yayınlar ve yabancı dil toplu kataloğu gibi içerik açısından sınıflanabileceğini belirterek, süreli yayın toplu kataloğunun, bir toplu katalog türü olduğunu vurgulamaktadır. Bunu yanı sıra, her ikisini de sunuluş biçimi açısından kitap ya da mikrofiş vb. olarak kullanıcıya sunulan toplu kataloglar şeklinde sınıflamak olanağı vardır.⁹⁷ Whiffin de yayınladıkları ortam açısından süreli yayın toplu kataloglarını bu şekilde sınıflandırmış, hatta basılı ve baskı dışı ortamların bir kombinasyonu şeklinde de sunulabileceğini öne sürmüştür.⁹⁸

Brummel de çeşitli tipler başlığı altında coğrafi sınıflamanın yanında genel kataloglar ve özel araştırma alanlarını kapsayan özel kataloglar şeklinde bir sınıflama da yapmıştır.⁹⁹

⁹⁶ Aybaş, s. 24.

⁹⁷ Aybaş, s. 21.

⁹⁸ Öztürk, s. 28-31.

⁹⁹ Brummel, s. 21-24.

3. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOGLARININ İŞLEVLERİ

Toplu katalogların işlevleri konusunda akla gelecek ilk madde, kullanıcı tarafından aranan yayının, nerede olduğunun belirlenmesi ve ikinci olarak kütüphanelerarası işbirliği yoluyla bu yayının kullanıcıya ulaştırılması olarak sıralanabilir.

Brummel bu iki işlevin yanı sıra aksesyonları koordine etmek, bibliyografik bilgiler sağlamak ve iştirak eden kütüphanelerin envanterlerini muhafaza etmek işlevlerinin varlığına dikkat çeker.¹⁰⁰

Aybaş ise bunlara ek olarak, ülke çapında standardizasyona gidilmesine olanak sağlamanın, satın almayı faydalı ve ekonomik hale getirmenin ve bibliyografya araştırma merkezlerinin örgütlenmesine olanak sağlamanın da toplu katalogların, dolayısıyla süreli yayın toplu kataloglarının işlevleri arasında sayılacağını öne sürer.¹⁰¹

Whiffin ise süreli yayın toplu kataloglarıyla ilgili altı temel işlev olduğunu öne sürer :

¹⁰⁰ Brummel, s. 24-27.

¹⁰¹ Aybaş, s. 16-20.

1. Sürelî Yayın Dermesinde Güncelleştirilmesinde Kılavuz Olma : Sürelî yayın toplu katalogları, sürelî yayınların seçimi ve ayıklanması konusunda kütüphaneciye yardımcı olur. Kütüphanelerarası ortak sağlama ve geliştirme planlarının oluşturulmasında, çift alımların önlenmesinde ve her alandaki kaynakların zenginleştirilmesindeki potansiyeli göstermek açısından önemlidirler.
2. Sürelî Yayın Dermesine Fiziksel Yaklaşım Sağlamada Yer Gösterici Kılavuz Olma : Kütüphanelerarası ödünç vermede temel bir araç olması dolayısıyla, gerek tek tek makaleleri ödünç almak gerekse fotokopisini sağlamak isteyenler için, bu kataloglar önemli bir başvuru kaynağıdır.
3. Sürelî Yayınların Korunmasında Bir Araç İşlevi Görme : Sürelî yayın toplu katalogu, her sürelî yayın hakkında tam bilgi verdiği için, özellikle diğer nüshaları kayıp ya da tahrip olmuş bir sürelî yayının korunma altına alınması, gerekirse mikroform ortamında kullanıma sunulması için gerekli kararın alınmasında kütüphaneciye yardımcı olur.
4. Sürelî Yayınlar İçin Bibliyografik Veri Kaynağı Olma : Sürelî yayınların künyelerini eksiksiz sağlayabildiği için, gerekli katalog bilgisinin yanında adı değişen, derleme yasasından önce yayınlanmış vb. sürelî yayınlar hakkında da bilgi verir. Böylece, özellikle danışma ve sürelî yayın kütüphanecisine, sürelî yayınların dünya çapında bibliyografik denetimi konusunda karmaşık sorunların çözülmesi açısından yardımcı olur.

5. Sürelî Yayınların Bibliyografyası Olma : Sürelî yayın toplu katalogları, kendi başına önemli bir bibliyografik türdür. Ulusal bibliyografyanın sürelî yayın ögesini oluşturur.
6. Bir Sürelî Yayın Ağında Düğüm Noktası Olma : Elektronik bağlantılar yoluyla sürelî yayın veri değiş-tokuşunu dinamik hale getirir. Başka sürelî yayın veri tabanlarına ulaşımı mümkün kılar. Kütüphanelerarası ödünç verme isteklerinin otomatik olarak cevaplanmasına yardımcı olur. Sürelî yayın kaynaklarının daha verimli kullanımının bir aracı olarak iş görür.¹⁰²

4. SÜRELİ YAYIN TOPLU KATALOGLARININ BİLGİ HİZMETİNDE KULLANILMASI

Birinci bölümde de değinildiği gibi, kullanıcı ile bire bir ilişkiyi gerektiren bilgi hizmetinin etkin ve verimli bir şekilde verilebilmesi için, hangi hizmet tutumu seçilirse seçilsin, önemli olan kullanıcıya son ürünü sunabilmektir. Kullanıcı ve kütüphaneci, kütüphane ortamında yüz yüze görüşme yapabilecekleri gibi, İnternet'te e-mail yolunu kullanarak sanal ortamda da görüşme imkanı bulabilirler.

Son yıllarda yaşanan bilgi patlaması, araştırma ve geliştirme alanındaki ilerlemeler, bilgisayar ve iletişim alanındaki ilerlemeler, iş yerlerinde hatta evlerde bilgisayar, modem, yazıcı vb. araçların kullanılmaya başlaması, evlere dek uzanan

¹⁰² Öztürk, s. 38-42.

bilgi ağlarının ve bilgisayar bağlantılarının artmasıyla bilgi çağını yaşayan dünyamızda¹⁰³ kütüphaneciler de, sundukları bilgi hizmeti de gittikçe gelişmiştir.

Bilimlerin gelişmesi ve bilimler arasındaki kesin çizgilerin ortadan kalkmasıyla, türlerine uygun olarak dermelerini geliştirmede kütüphaneler bir çıkmaza girmişlerdir. Çünkü, üretilen bilgi, kütüphanelerin bilgi potansiyelini kat kat aşma durumuna ulaşmıştır. Sınırlı bütçeler, sınırlı yer olanakları olan kütüphanelerin, bu çıkmazı çözümlmek amacıyla ortak çabalara girişmelerine neden olmuştur. Kütüphanelerin birlikte çalışmasının bir yolu olarak kütüphanelerarası işbirliği geliştirilmiştir.¹⁰⁴

Kütüphanelerarası işbirliğinin yönetim, teknik hizmetler ve okur hizmetleri alanlarında yapıldığı, 1961 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Kütüphaneler Komitesi Raporunda belirtilmiştir. Yine aynı komitenin belirlediği işbirliği çalışmalarının odak noktaları arasında, ulusal ve uluslararası düzeyde kütüphane materyalini ödünç alıp-verme ve toplu katalog çalışmalarının da yer aldığı görülmektedir.¹⁰⁵

İkinci bölümde açıklanmaya çalışılan süreli yayın toplu katalogları, bilgi çağında değişen ve gelişen kütüphane kaynaklarının ulusal ve uluslararası düzeyde

¹⁰³ Meral Alakuş, **Bilgi Toplumu**, Ankara : Kültür Bakanlığı, 19 , s. 10.

¹⁰⁴ Güler Demir, “ Kütüphanelerarası Ödünç Verme” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Bilim Dalı, 1991, s. 4.

¹⁰⁵ Osman Tekin Aybaşı, **Kütüphanelerarası İşbirliği**, Ankara : TKD, 1967, s. 7-8.

kütüphanelerarası kullanıma sunabilmesi için kütüphanecilere basılı ve/veya baskı dışı ortamda büyük olanak sağlayan kaynaklardır.

1970'ten sonra biçim yönünden büyük aşamalar gösteren toplu katalog çalışmaları, bir bulma listesi olarak özellikle kütüphanelerarası ödünç alıp-verme işlemlerinde gerçek kullanım bulmuştur.¹⁰⁶

Bilgi hizmeti sürecinin 5. ve 6. adımları olan arama stratejisinin belirlenmesi ve arama işlemlerinin yürütülmesi sırasında kütüphaneci ile birlikte yan yana çalışan kullanıcı, süreli yayın toplu kataloğunu kullanabilir. Eğer kullanıcı direkt olarak elinde bir makale künyesi ile gelmişse, kütüphaneci ile yapacakları arama sonucu, makalenin kütüphanede olmadığı tespit edildiğinde de süreli yayın toplu kataloğuna başvurulacaktır.

Demir'e göre yukarıda açıklanan bilgi hizmeti süreci aşamaları, kütüphanelerarası işbirliğinde ödünç verme aşamalarının ilki olan "İsteğin somutlaştırılması" içinde incelenmektedir. "İsteğin somutlaştırılmasında, toplu katalog çalışmalarının istenen düzeye ulaşması ve işbirliği çalışmalarının sürekliliği, okurun aradığını bulmasında bilinçli seçimler yapmasını sağlamaktadır. Okur artık aradığını kendi kütüphanesi kanalıyla değil, toplu katalog merkezinden kendi saptamaları sonucunda bireysel olarak gerçekleştirebilmektedir."¹⁰⁷

¹⁰⁶ Aybaş, *Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulaması*, s.15.

¹⁰⁷ Demir, s. 44-47.

Bu aşamanın başarı ile tamamlanmasının ardından, aranan makalenin hangi kütüphanede olduğu belirlenir ve ikinci aşama bu sırada devreye girer. "İsteğin iletilmesi" aşamasında makaleyi isteyen kütüphane, bunun için özel olarak hazırlanmış istek formlarından doldurarak eksiksiz bibliyografik künyeyi makalenin istediği kütüphaneye bildirir. Bu yüzden süreli yayın toplu kataloğunda yer alan künyelerin eksiksiz ve doğru olması, yapılan işlemi kolaylaştıracak ve formun geri dönerek düzeltilmesi sorunu baştan önlenmiş olacaktır. Bu istek formu, on line bağlantılı kütüphanelerde bilgisayar yoluyla ya da Internet kanalıyla posta gecikmesini ortadan kaldıracak biçimde oluşturulur.¹⁰⁸

"İsteğin karşılanması" aşamasında, istek formu gönderilen kütüphane istenen makaleyi kendi politikası doğrultusunda fotokopi ya da başka bir yolla (e-mail, derginin aslının posta ile gönderilmesi gibi) istekte bulunan kütüphaneye genelde 3 hafta-1 ay arasında ulaştırır. İstekte bulunan kütüphane de, politikası gereği , kullanıcının makaleden kütüphane içinde ya da dışında yararlanmasını sağlar. Belirlenen süre sonunda kullanıcıdan geri alınan makale yine aynı yolla geri gönderilebildiği gibi, işbirliği esasları çerçevesinde, ücretli ya da ücretsiz olarak makale fotokopisi kullanıcısına verilebilir. Fotokopinin verilmesi durumunda, isteğin karşılanması aşaması tamamlanmış olur.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Demir, s. 47-48.

¹⁰⁹ Demir, s. 48-51.

Bilgi çağında üretilen bilginin paylaşımında süreli yayın toplu kataloglarının kütüphanelerarası ödünç verme yoluyla bilgi hizmetine katkıda bulunmaları önemli bir işlevdir. Bilimsel çalışmalarda güncelliğin yakalanmasında son derece önemli bir yeri olan süreli yayınların, kütüphanelerarası işbirliği ile yeni kullanıcılara ulaşması, bilginin iletimi konusunda atılan önemli bir adımdır.

Bu bölümde, süreli yayın toplu kataloglarıyla ilgili başlıca kavramlar, süreli yayın toplu kataloglarının tür ve işlevleriyle onların bilgi hizmeti açısından önemi üzerinde durulmuştur. Bundan sonraki bölümde, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı iki fakültenin ve bir enstitünün kütüphanelerinde yabancı süreli yayınlar toplu kataloğuna dayalı bilgi hizmetleri ele alınacaktır.

III. BÖLÜM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT VE İLETİŞİM FAKÜLTELERİ İLE TÜRKİYAT ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANELERİNDE İ.Ü. KÜTÜPHANELERİ YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞUNA DAYALI BİLGİ HİZMETLERİ

1. İ.Ü. KÜTÜPHANELERİ YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞU

İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yabancı Sürelî Yayınlar Toplu Kataloğu, İ.Ü. Araştırma Fonu tarafından desteklenen güdümlü bir proje olarak hazırlanmıştır. Tezin yazıldığı dönemde henüz basımı gerçekleşmemiş olan Kataloğun basımı ve dağıtımıyla, üniversite çapında ilk toplu katalog hazırlanmış olacaktır. Aşağıda, bu proje daha ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1. İ.Ü. Kütüphaneleri Yabancı Sürelî Yayınlar Toplu Kataloğu'nun Amacı ve Kapsamı

Projenin genel amacı, İstanbul Üniversitesi bünyesindeki kütüphanelerde birikmiş ve birikmekte olan süreli yayınların toplu kataloğunu

hazırlamaktır.¹¹⁰Böylece, gelecekte Türkiye süreli yayınları toplu kataloğunun tam olarak hazırlanmasına da önemli bir katkıda bulunulmuş olacaktır. Çünkü İ.Ü. Merkez Kütüphanesi , 1934 yılından beri Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'ndan yararlanmakta ve Türkiye'de yayımlanan bütün süreli yayınları yasa gereği sağlamaktadır. Ancak, İ.Ü. süreli yayınlar toplu kataloğu gibi büyük bir çalışmanın getireceği ek yükler nedeniyle, projenin üç aşamadan oluşmasına karar verilmiştir. Bu aşamalar :

1. İ.Ü. Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu'nun hazırlanması,
 2. İlk aşamaya eklenecek İ.Ü. Kütüphaneleri Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu'nun hazırlanması ve
 3. Diğer üniversiteler ile kimi özel araştırma kütüphanelerinin katılımıyla toplu kataloğun kapsamının genişletilmesi
- şeklinde sıralanabilir.¹¹¹

Proje kapsamına girecek kütüphanelerin seçimi sırasında elde edilen verilere göre, İstanbul Üniversitesi içinde Merkez Kütüphane, fakülte, seminer, bölüm, enstitü, araştırma merkezi ve yüksekokullarda toplam 113 kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphanelere yapılan ziyaret ya da telefonla görüşme sonucunda, aşağıdaki koşullardan bir ya da birden çoğunu karşılamayan birim kütüphaneleri toplu kataloğa alınmamıştır. Bu koşullar şunlardır : Kütüphanede

¹¹⁰ İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu : T.C. İ.Ü. Araştırma Fonu Başkanlığı Gündümlü Proje, 1997, s. 6.

¹¹¹ Age, s.4.

1. Bir kütüphanecinin/sorumlunun bulunması,
2. Derme kayıtlarının tutuluyor olması,
3. Dermenin her zaman ulaşılabilir bir yerde tutulması,
4. Çalışma saatleri içinde açık bulunması,
5. Bu koşullardan tümüne sahip olması. ¹¹²

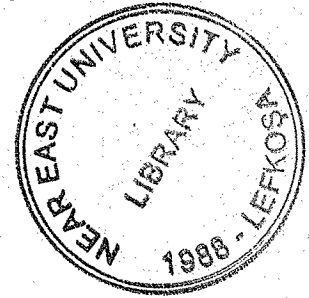
Projeye alınması düşünülen 113 kütüphaneden 60'ı istenen niteliklere sahip olmadığı için proje kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu kütüphanelerin çoğunlukla küçük klinik, seminer kütüphanelerinden oluşmaları nedeniyle, dermenin hazırlanacak kataloğa büyük ölçüde yansımaması gibi bir durum söz konusu değildir. Projeye katılmayan Fakülte kütüphanesi sayısı üçtür : İlahiyat, Mühendislik ve Su Ürünleri Fakülte kütüphaneleri. ¹¹³

Proje kapsamında yer alan kütüphanelerin genel durumuna bakılacak olursa, fotokopi hizmeti veremeyen, yetersiz depolara sahip, zengin eski dermesine karşılık izlenen yeni dergilerin geçmişe göre azalmış olduğu, süreli yayınlarının daha çok izleme kartı ile kayıt edildiği kütüphaneler karşımıza çıkmaktadır. Proje kapsamındaki kütüphanelerde görev alan 73 kütüphanecinin 41'i üniversite mezunu olmakla beraber, bunun 23'ü Kütüphanecilik Bölümü mezunu olarak görünmektedir. Personelin sayı ve nitelik olarak yetersizliği açıkça ortadadır. ¹¹⁴

¹¹² Age, s. 10.

¹¹³ Age, s.10.

¹¹⁴ Age, s.10-14.

Projenin birinci aşamasının tamamlanması sonucu ortaya çıkacak yararlar şöyle sıralanabilir :

1. İ.Ü. içindeki kütüphanelerin yabancı süreli yayınlarını içeren ilk toplu kataloğun elde edilmesiyle bu kütüphanelerde süreli yayınlara dayalı olarak verilecek bilgi hizmetinin kaliteli olması, hız kazanması,
2. Bilgi hizmetinin kalitesinin hızının artmasına bağlı olarak kullanıcının zaman yitirmemesi ve yeterli bilgiyi edinmesi ile ulusal ekonomi açısından yarar sağlanması,
3. Proje kapsamındaki kütüphanelere hangi yabancı süreli yayının alındığının belirlenmesi, böylece çift alımların önlenmesi,
4. Proje sürdürülebilirse, bugün için “ölü” sayılan dermenin de ortaya çıkarılarak kütüphanelerimizde yatan “kapital”ın faiz getirme yollarının daha kolay bulunması,
5. Kayıtların çoğaltılarak fakülte ve Merkez Kütüphane’ye verilmesi sonucu seçim, sağlama, kütüphanelerarası ödünç alma ve yönlendirme açısından sağlanacak kolaylıkların olması,
6. Kayıtlar elektronik ortamda saklandığı için, kataloğun Internet’e de aktarılarak yararlanma sınırlarının genişletilmesi sonucu, başka üniversite kütüphanelerinin satın alma politikalarını etkilemesi.¹¹⁵

¹¹⁵ Age, s.20.

1.2. İ.Ü. Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu Hazırlık Aşamaları

Proje, İ.Ü. Kütüphanecilik Bölümü Başkanı Prof. Dr. Meral Alpay tarafından, proje yürütücüsü Doç. Dr. Hasan S. Keseroğlu'na önerilmiştir. Proje Danışmanlığını Prof. Dr. Aysel Yontar'ın, proje bilgilerinin kontrolü ve bilgisayar girişlerini Araş. Gör. Aynur Dursun'un, bilgisayar yazılımı Okt. Aykut Arıkan'ın ve Arşivcilik Bölümü'nden Okutman Yücel Dağlı'nın yaptığı çekirdek kadro oluşturulmuştur. İ.Ü.E.F. Kütüphanecilik Bölümü 1994-95 yüksek lisans öğrencileri ve Bölüm elemanlarının oluşturduğu veri toplama grubu da, son kontrollere dek görevlerini sürdürmüşlerdir.¹¹⁶

Proje başlangıcında(Ocak 1996), değişik süreli yayın toplu katalogları gözden geçirilmiş, tartışılmış ve nitelemelerin nasıl olması gerektiği konusunda yapılan yoğun toplantı ve tartışmalar sonucunda son biçim belirlenmiştir.

İstanbul Kütüphaneleri ve İ.Ü. Kataloğu 1995 'te belirtilen ve önceden belirlenmiş nitelikleri taşıyan kütüphaneler, veri toplama işini üstlenen 17 kişi arasında paylaşılmıştır. Bu elemanlar arasından 4'ü çeşitli nedenlerle projeden ayrılmıştır.

Toplantılar sırasında belirlenen niteleme şekline uygun olarak hazırlanan "Bilgi Fişleri"ne verilerin aktarılması işlemi, bir sonraki adımı oluşturmuştur. Bu iş

sırasında önce kütüphanelerde raf okuması yapılmış, ancak bunun çok zaman alması nedeniyle daha sonra örnekleme yöntemiyle raf okumasının yapılması ve verilerin kayıtlara bağlı olarak aktarılmasına karar verilmiştir.

Toplanan veriler, Ebsco Serial Directory, Ulrich's Serial Directory gibi kaynaklardan kontrol edilerek eksikleri giderilmiş ve hazırlanan bilgisayar programına kayıt edilmeye başlamıştır.

Alınan ilk çıktılar, veri toplayıcılarına geri verilmiş, bilgi fişlerinden kontrollerin yapılması sağlanmış ve yanlışlıklar bilgisayarda düzeltilmiştir. Bilgisayar programında yaşanan aksaklık sonucu, tekrar çıktı alınmış; ancak bu aksaklık, yeni satın alınan yayın kayıtlarının da katalogda yer alabilmesi gibi iyi bir sonuca yol açmıştır.

Proje sırasında yapılan toplantılar ve diğer çalışmalar, belli periyotlarda hazırlanan raporlarla proje yürütücüsü tarafından İ.Ü. Araştırma Fonu'na bildirilmiş ve 1997 sonlarında toplu katalogla ilgili ilk çıktılar teslim edilmiştir.

Tezin hazırlandığı Mayıs 1998 içinde proje, henüz basıma hazır olmamakla birlikte, verilerin düzgün şekilde bilgisayara yüklenmesi tamamlanmıştır.

2. İ.Ü. EDEBİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANELERİNDE YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞUNA DAYALI BİLGİ HİZMETİNİN ÖNEMİ

İ.Ü. Edebiyat ve İletişim Fakülteleri ile Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphaneleri'ndeki yabancı süreli yayın bilgilerinin toplanması ve kataloğun bilgi hizmeti açısından önemi, projenin bu tez içinde ele alınan bölümünü oluşturmaktadır. Ancak, öncelikle incelenen kütüphanelerin durumlarının açıklanması yararlı olacaktır.

2.1. Edebiyat Fakültesi

Edebiyat Fakültesi, Türkiye'nin en eski ve en büyük yüksek öğretim kurumu olan İstanbul Üniversitesi'ne bağlı 16 fakültenin en eskilerinden biridir.¹¹⁷ Fakültenin tarihçesine bakıldığında, kuruluşu 1865'e bağlanabilse de o tarihte, bir fakülteye esas olacak durumunun olmadığı görülebilir. Çünkü, ilk Darülfünun'da Fakültenin iki büyük bölümüne ait derslerin dışında bir fakülte anlayışından söz edilemez.¹¹⁸ Türkiye'de çağdaş anlamda "Üniversite" hareketinin ilk girişimi olarak kabul edilen birinci Darülfünun'un açılışı, 21 Temmuz 1846'da kararlaştırılıp 12 Ocak 1865'te faaliyete geçtiğinde, fakülte veya bölüm esaslı bulunmamakla birlikte, Tarih Felsefesi ve Coğrafya dersleri vardır. Eğitime bir süre ara verildikten sonra,

¹¹⁷ İstanbul Üniversitesi Katalog : 1995, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, s. 49.

ikinci girişimde , Darülfünun-ı Osmani kuruluşunda açılan üç “şube”den birisi Hikmet ve Edebiyat şubesi olmuştur. Galatasaray’da 1874/75’te açılan üçüncü üniversitenin “Darülfünun-ı Osmani”nin yine üç şubesinden biri Edebiyat’tır.¹¹⁹

Üniversitenin dördüncü kuruluşu, 15 Ağustos 1900 tarihli bir nizamnameye göre düzenlenmiştir. Buna göre Darülfünun-ı Şahane adını taşıyan üniversitenin bir şubesi olan Edebiyat’taki ilk öğretim yılında ikisi yabancı uyruklu 25 öğrenci bulunmaktadır. İlk mezunlarını 1903’te 7 kişi olarak veren şubenin, 1913-1918 arasında ihtisaslaşmaya gittiği görülür.¹²⁰ Bu şubenin 1915-16’da Tarih ve Coğrafya, Ulum-ı İctimai, Edebiyat ve Felsefe bölümleri vardı. I. Dünya Savaşı sonunda, içtimai ilimler Felsefe içine alınmış ve Coğrafya ayrı bir bölüm olmuştu. Bu durum 1933 ıslahatına dek sürmüştür.¹²¹

1933 ıslahatı ile Edebiyat Fakültesinin 1946’ya dek Türk Edebiyatı, Felsefe, Tarih ve Coğrafya, Batı Dilleri (Almanca, Fransızca ve İngilizce), Doğu Dilleri (Arapça ve Farsça) bölümlerini içerdiği görülmektedir. 1946-73 arası, 17 bölüm, 42 kürsü ve 12 araştırma enstitüsü Edebiyat Fakültesi’ni oluşturmuştur.¹²²

¹¹⁸ Cengiz Orhonlu, “Edebiyat Fakültesi’nin Kuruluşu ve Gelişmesi (1901-1933) Hakkında Bazı Düşünceler”, İ.Ü. : Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat ve Öğretim Üyeleri I : 1453-1981, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, 1983, s. 57.

¹¹⁹ “Edebiyat Fakültesi’nin Kuruluş, Tarihçe ve Amacı”, Edebiyat Fakültesi :1984, İstanbul : İ.Ü.E.F., 1984, s. 1.

¹²⁰ Orhonlu, s. 58.

¹²¹ Age, s. 59-63.

¹²² “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi”, Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Üniversitesi, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, 1973, s. 436.

1981 yılında üniversiteler yeniden teşkilatlanmadan önce, Edebiyat Fakültesi'nde 19 disiplinde 39 kürsü vardı. Yeni akademik teşkilatlanmayla bu kürsüler, 19 bölüm içinde 62 anabilim dalı ve 4 bilim dalı halinde öğretim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca, fakültede 9 araştırma merkezi vardır. 1995-1996 öğretim yılında 'ikinci öğretim' adı altında saat 17.00'den sonra öğretim vermeye başlayan fakülte, Öğretmenlik Formasyonu derslerini de her iki öğretimde sürdürmektedir.¹²³

Fakülte, başlangıçtan beri ilk Darülfünun girişimlerinde Sultanahmet, Çemberlitaş ve Galatasaray'da faaliyetlerini sürdürmüş, uzun süre Beyazıt'ta Zeynep Hanım Konağı'nda kalmış, Fındıklı'daki Hatice Sultan Sarayı'ndan sonra, 1951'de şimdiki Fen-Edebiyat Fakültesi yapısına taşınmıştır.¹²⁴

2.2. Edebiyat Fakültesi Kütüphaneleri

Edebiyat Fakültesi'nde biri fakülte kütüphanesi, diğerleri seminer kitaplığı olmak üzere toplam 18 kütüphane bulunmaktadır. Ancak, bu kütüphanelerin bazılarında personel bulunmaması, personel bulunanların bazılarında ya yabancı süreli yayın kayıtlarının düzenli tutulmaması ya da yabancı süreli yayın olmaması gibi nedenlerle, Proje kapsamına alınmaları söz konusu olmamıştır. Aşağıda

¹²³ Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, s. 49.

tanıtılacak 8 seminer kitaplığı ve Genel Kitaplık, Proje'nin öne sürdüğü koşullara uyan kütüphanelerdir. (Bkz. Bölüm 1.1. İ.Ü. Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu'nun Amacı ve Kapsamı)

2.2.1. Genel Kitaplık

5 Kasım 1962 tarihinde bugünkü şekliyle açılan kitaplık için ilk hazırlık çalışmaları 1961'de başlamıştır. Bu yıl, salon yapı olarak tamamlanmış ve Kitaplık Komisyonu üyeleri seçilmiştir. Bu komisyon, açılışta bir rapor hazırlamış ve 1963 Martında tayin edilen uzmanla kitaplık planlı çalışmalarına başlamıştır. 1963 ve 1964 yılı yaz aylarında bütün kitaplık kadrosu 1'er ay süre ile Milli Kütüphane'de staj görmüştür. 1964 Ekim'ine dek 8000 kitabın fişleri ve Dewey numarası verilme işlemleri tamamlanmıştır. Bu tarihte fakülteye davet edilen Prof. Dr. Rudolf Juchhoff, kitaplığın kataloglama ve sıralamasıyla ilgili özel enstrüksionunu hazırlamıştır.. Ekim 1966'dan başlayarak bir deneme olmak üzere kitap değişim işlerine yerli bilim kurumları ve iki yabancı kurumla başlanmıştır. Kasım 1966'da seminer kitaplıkları ile Genel Kitaplık'ta izlenen dergiler için hazırlanan toplu liste çoğaltılmıştır.¹²⁵

¹²⁴ Age, s .49.

¹²⁵ "Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı'nın Tarihçesi"(Genel Kitaplık Çalışma Dosyası içinde bulunan, zamanın kütüphane müdürü Jale Buğra (Baysal) tarafından hazırlanmış daktilo metnidir)

1969'da Alman Araştırma Kurumu'ndan yardım alınmıştır. Yayınların tanıtılması ve bölümlerle işbirliği için çalışmalar başlaması da bu döneme denk düşer. 1969 ve 1970'de yeni gelen kitaplar listesi ve 1971'de süreli yayınlar listesi hazırlanır. Ancak bu çalışmalar, personel, bütçe vb. sorunlar yüzünden devam ettirilmemiştir. 1979'da çok sayıda yerli yayın alımı yapılmışsa da, bu sayı sonraki yıllarda düşer. 1980'li yıllarda artık mevcut olmayan dergi teşhir rafları düzenlenir. 1982-1992 arası, YÖK Bilimsel yayın kataloğu için Fakülte öğretim elemanlarının bilimsel yayınları listelenir. 1983 yılında 2809 sayılı YÖK kanunu ile üniversite kütüphanelerinin merkezileşmesi sağlanmıştır.¹²⁶ Ancak Fakülte, bu merkezileşmeden yapı olarak etkilenmemiş ve hem genel kitaplık, hem de seminer kitaplıkları faaliyetlerini bugüne kadar sürdürmüştür.

Genel Kitaplık'ta bugün yaklaşık 60.000 kitap, 500 süreli yayın, ortalama 90 izlenen süreli yayın , 73 yazma, 15.396 tez bulunmaktadır. 1'i kütüphanecilik bölümü mezunu 6 personeli vardır. Fakülte bünyesinde öğretim yapılan tüm konularda dermeye sahip olan kitaplık, bu dermeyi yazar adı kataloğu, yer kataloğu, seri kataloğu, dergiler kataloğu, tez kataloğu ve toplu katalogla kullanıcılarına sunmaktadır. Fakülte içi ve dışından gelen kullanıcıları olan kitaplık, sadece öğretim elemanlarına 15 gün süre ile yayın ödünç vermektedir.¹²⁷ Fotokopi hizmeti, kimlik karşılığında, kitaplığa bitişik fotokopi odasında verilmektedir.

¹²⁶ Neslihan Uraz, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı 10 Yıl Önce ve Bugün", *Türk Kütüphaneciliği*, Ankara : TKDB, c. 8, no. 3, (1994), s. 201.

¹²⁷ Age, s. 202-203.

Çok iyi bir eski dermeye sahip olmakla beraber yeni yayınların izlenmemesi, satın almanın yapılamaması, personelin nitelik ve nicelik açısından yetersiz oluşu, kitaplığın faaliyetlerini olumsuz etkileyen özelliklerdir. Ancak kitaplığın hitap ettiği kullanıcının sayıca fazla olması, aksaklıklarla da olsa fotokopi hizmetinin verilebilmesi, personelin azmi ve meslek sevgisi ile ikinci öğretimle birlikte çalışma saatlerinin uzaması da, kitaplığın olumlu özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Arkeoloji Seminer Kitaplığı (Arif Müfid Mansel Kitaplığı)

Fakülte'de Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü çatısı altında yer alan ve Arif Müfid Mansel'in bağışı ile kurulan seminer kitaplığıdır. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, 1943'te tek kürsü halinde Prof. Dr. E. Diez başkanlığında kurulmuştur. 1963'te üç kürsü halinde çalışan bölüm, şu anda Prehistorya, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi, Klasik Arkeoloji, Genel Sanat Tarihi ve Türk İslam Sanatı, Bizans Sanatı anabilim dallarından meydana gelmektedir.¹²⁸

Arkeoloji Seminer Kitaplığı, 1936'da kurulmuştur¹²⁹. 2561 kitap, 79 kazı sonuç raporu, 301 tez ve 223 sayı süreli yayına sahip olan kitaplıktaki bu derme, heykel, mimari, vazo-keramik, roma, nümizmatik gibi kabaca gruplanan konularda odaklanmaktadır. Yazar soyadı ve konu kataloğu bulunan kitaplıkta dergiler de

¹²⁸ İstanbul Üniversitesi Katalog : 1995, s. 60.

alfabetik olarak katologlanmıştır. Satın alma yapılmadığı için yeni yayınlar bağış yoluyla elde edilmekte ve gelen yayınlar, sergilenmektedir. Kimlik karşılığı, tezler dışında, dermeden fotokopi çekilmek üzere yararlanılabilmekte, ancak kütüphane dışına ödünç kitap verilmemektedir. Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmayan bir personele sahiptir.

2.2.3. Eski Önasya Dilleri ve Kùltürleri (Hititoloji ve Protohistorya) Seminer Kitaplığı

Kitaplık, özellikle Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü içinde yer alan Hititoloji anabilim dalı ile Arkeoloji ve Sanat Tarihi içinde yer alan Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi anabilim dalına¹³⁰ hizmet vermek üzere 1941'de kurulmuştur.¹³¹ Kütüphaneci ile yapılan görüşmede, ilk ayniyat kaydının 4.8.1947'de tutulmuş olduğu belirlenmiştir. Dermesinde, E.M. Bossert ve Prof. Dr. Bahadır Alkım'ın bağışları önemli yer tutmaktadır.

2783 kitap, 2 yabancı, 2 Türkçe süreli yayın ve 146 tezden oluşan dermesi, yazar adı ve konu kataloglarıyla düzenlenmiştir. Süreli yayınlar, alfabetik katalog ile kullanıma sunulmuştur. Uzun süredir yeni yayın alamayan kitaplık, eski yayınlarla hizmet vermektedir.

¹²⁹ Alpay, s. 133.

¹³⁰ İstanbul Üniversitesi Katalog : 1995, s. 59-60.

¹³¹ Alpay, s. 134.

Kendine özgü bir yerleştirme düzeni olan kitaplıktan kimlikle fotokopi çekmek üzere yayın almak mümkündür. Ancak, kütüphane dışına ödünç kitap verilmemektedir. Kitaplıkta, Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmayan bir personel çalışmaktadır.

2.2.4. İngiliz Dili ve Edebiyatı Seminer Kitaplığı

Yaklaşık 9.000 kitap, 600 tez, 60 Türkçe ve çeviri süreli yayına sahip olan kütüphanenin kuruluş tarihi, Fakülte kuruluş tarihi ile (1954) aynıdır. Süreli yayınlar için alfabetik, kitaplar için yazar adı ve konu başlığı kataloglarının bulunduğu kitaplık, kimlik karşılığı fotokopi için yayın verebilmektedir. Merkez Kütüphane kanalıyla satın alımın yapıldığı ve gelen yayınların sözlü olarak duyurulduğu kitaplıkta yerleştirme, kabaca konulara göredir. Kitaplıkta Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmayan bir personel çalışmaktadır.

2.2.5. İslam Araştırmaları Enstitüsü Seminer Kitaplığı

Edebiyat Fakültesi'ne bağlı araştırma merkezi statüsündeki İslam Araştırmaları Enstitüsü, 1953 yılında kurulmuştur. Merkezin amacı, İslam kültürü ve medeniyeti üzerine araştırma yapmaktır. ¹³²Kitaplığın kuruluş tarihi 1957'dir. Dermesi 7181 kitap, 52 tez ve 268 Türkçe ve çeviri süreli yayına sahip olan

¹³² İstanbul Üniversitesi Katalog : 1995, s.70.

kütüphanede Kütüphanecilik Bölümü bir eleman çalışmaktadır. Kitaplıkta, süreli yayınlar için alfabetik, kitaplar için yazar adı ve konu başlığı katalogları bulunmaktadır. Yeni gelen yayınlar, sözlü olarak okura bildirilmektedir. Konuları daha çok İslam dini, tarihi, kültürü, coğrafyası şeklinde olan dermeden kimlik karşılığı fotokopi için yayın almak mümkündür.

2.2.6. Klasik Filoloji Seminer Kitaplığı

1946 yılında kurulan kitaplıkta çalışan kütüphaneci, doktorasını Klasik Filoloji konusunda yapmış, Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmayan bir kişidir. 6000 kitap, 500 sayı süreli yayın a sahip kütüphanede, Latin ve Yunan edebiyatı konulu bir derme yer almaktadır. Yazar adı, kitap adı ve konu kataloğu olan kitaplıkta, yeni yayın satın alma işlemi çoğu Edebiyat Fakültesi seminer kitaplığındaki gibi durmuştur. Fotokopi için kimlik karşılığı yayın verilmektedir. Süreli yayın kayıtlarının kendi içinde tutarlı bir düzeni vardır.

2.2.7. Sanat Tarihi Seminer Kitaplığı

1943'te kurulan kitaplıktan çoğunlukla, Genel Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Türk ve İslam Sanatı Anabilim Dalı ile Bizans Sanatı Ana Bilim Dalı öğretim elemanları ve öğrencileri yararlanmaktadır. Sanat tarihi, mimarlık, resim, estetik konularında yaklaşık 8000 kitap ve 487 sayı süreli yayına sahip olan kütüphanede, Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmayan bir eleman çalışmaktadır. Yazar ve kitap

adı ile konu kataloğunun bulunduğu kitaplık, fotokopi için kimlik karşılığı yayın verebilmektedir. Süreli yayın kayıtlarının düzenli ve tutarlı olduğu gözlenmiştir.

2.2.8. Sosyoloji Seminer Kitaplığı

8000 basma ve 100 adet yazma kitaba, 40 kadar süreli yayına sahip olan kitaplıkta, Kütüphanecilik Bölümü mezunu bir eleman çalışmaktadır. Sosyoloji, siyaset bilimi, şehircilik, tarih ve Türk tarihi konularında yayınları toplamış olan kitaplıkta yeni yayın alımı durmuştur. Sadece bağış yoluyla sağlama yapılabilmektedir. Bilgisayarla hizmet verme isteği içinde olan kütüphaneci, bunun için basit bir program hazırlamak üzere Bölüm hocalarından biri ile işbirliği yapmaktadır. Oldukça düzenli süreli yayın kayıtlarına sahip olan kitaplıktan kimlik karşılığı fotokopi için yayın alınabilmektedir.

2.2.9. Tarih Seminer Kitaplığı

Kitaplık 1942'de kurulmuştur. 1983'ten beri bir bütçeye sahip olmayan kitaplıkta, Kütüphanecilik Bölümü mezunu ve Tarih Bölümünde okutman kadrosuyla çalışan bir kütüphaneci bulunmaktadır. 10.000 kitabı ve 500 sayı süreli yayını olan kitaplık, alfabetik katalog ve süreli yayın kataloğuna sahiptir. Kayıtların AAKK''ye göre düzenli tutulduğu kitaplıktan, kimlik karşılığı fotokopi çektiirmek üzere yayın alınabilmektedir.

2.3. İ.Ü. Kütüphaneleri Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu Çalışmaları Sırasında Edebiyat Fakültesi Kütüphanelerinde Yaşanan Sorunlar

Daha önce de belirtildiği gibi, Edebiyat Fakültesi'ndeki tüm seminer kitaplıkları bu Proje'de yer almamaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, Felsefe, Pedagoji, Psikoloji seminer kitaplıkları, yabancı süreli yayınlarının olmaması, varsa bile bunların kayıtlarının bulunmaması ya da kütüphanecilerinin olmaması nedenleriyle, araştırma kapsamına alınmamışlardır. Edebiyat fakültesi kütüphaneleri konusunda karşılaşılan ilk zorluk bu olmuştur.

Genel Kitaplık'ta, Bölüm mezunu kütüphanecinin müdür olması ve kayıtların düzenli tutulması yüzünden problem çıkmamıştır. Çalışma sırasında raf okumalarında bile önemli sorunlar yaşanmamıştır. Buna karşın pek çok seminer kitaplığında kayıtların standart düzene sahip olmaması hatta kayıtlarla rafların birbirini tutmaması gibi sorunlarla karşılaşmıştır. Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmayan personelin özveriyle çalıştığı gözlenmiştir. Ancak böyle kütüphanecileri olan seminer kitaplıklarında, kütüphanecilerin gereken bilgiye sahip olmamaları yüzünden kayıtlarla ilgili sorunların yaşanmış olması da bir gerçektir. Bunların dışında, kütüphanelerde yeni tarihli yabancı süreli yayın dermesine rastlamak çok zordur.

3 İ.Ü. İLETİŞİM FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİNDE YABANCI SÜRELİ YAYINLAR TOPLU KATALOĞUNA DAYALI BİLGİ HİZMETİNİN ÖNEMİ

3.1. İletişim Fakültesi

Fakülte ilk olarak, 1950 yılında İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü adıyla faaliyete geçmiştir. İlk yıllarda iki yıllık yüksek eğitim vermiş, 1969'dan itibaren de eğitim süresini 3 yıla çıkarmıştır. Daha sonra Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu adını alan ve dört yıllık eğitime başlayan okul, İ.Ü. Rektörlüğü'ne bağlı Basın-Yayın Yüksek Okulu adı ile faaliyetini sürdürmüştür. 1993 yılında adı, İ.Ü. İletişim Fakültesi olmuştur.¹³³

Fakültenin amacı, kitle iletişim alanının ihtiyaç duyduğu uzman eleman adaylarını yetiştirmektir. Bu amaçla Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Tanıtım ile Radyo-Televizyon-Sinema Bölümlerinde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi, ayrıca ikili öğretim ve Radyo-Televizyon Teknik Bölüm eğitimi vermektedir.

İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü içinde yer alan Fakülte, İ.Ü. Haber Ajansı, Akademedya, Halkla İlişkiler Grubu, İ.Ü. Radyo-Televizyonu, İletim Gazetesi, 4. Boyut Dergisi, Sinema Yazıları Dergisi, Kaleidoskop ve İletişim

¹³³ İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yılıhı, İstanbul : İ.Ü. İletişim Fakültesi, 1994, s.2.

Fakültesi Dergisi gibi çeşitli kurum ve yayın organlarını da bünyesinde barındırmaktadır.¹³⁴

3.1. İletişim Fakültesi Kütüphanesi

1961 yılında kurulan kütüphane, İktisat Fakültesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Kütüphanesi olarak¹³⁵ 1993 yılına dek hizmet vermiştir. Bu tarihten sonra adı, fakülte adında yapılan değişiklikle birlikte bugünkü şeklini almıştır.¹³⁶

1982 yılındaki verilere göre 500 kitap, 4 yabancı , 1-2 düzensiz Türkçe süreli yayın takip eden kütüphane, gazetecilik, hukuk, iktisat, basın-yayın, sosyoloji konularında dermeye sahipti. Satın alma ve bağış yoluyla sağlanan yayınlar, yer darlığı nedeniyle üst üste durmakta , parasızlık sonucu derme gelişmesi yavaşlamakta, kütüphane, personel yetersizliği nedeniyle hizmetlerini aksatmaktaydı. Alfabetik katalog, konu kataloğu olan kütüphane, süreli yayınlar izleme defteri ve demirbaş defteri ile dermesini kontrol altında tutuyordu.¹³⁷

Tam adı, İ.Ü. İletişim Fakültesi Nevzat Gürelli Kitaplığı olan kütüphane, bugün 1'i bölüm mezunu 3 personel ve ücretli yardımcı personel olarak çalışan iki

¹³⁴ İstanbul Üniversitesi Katalog : 1995, s. 199-206.

¹³⁵ Meral Alpay, Safiye Özkan, İstanbul Kütüphaneleri, (İstanbul : Ünal Matbaası), 1982, s. 150.

¹³⁶ İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, s.2.

Kütüphanecilik Bölümü öğrencisi ile hizmet vermektedir.2500'ü kayıtlı 3500 kitaba, 410 teze, 56 yabancı süreli yayına sahiptir. Dermesi, iletişim başta olmak üzere, hukuk, sosyoloji, iktisat ve edebiyat konularını içermektedir. Kütüphanede Dewey Onlu Sınıflama Sistemi kullanılmaktadır. Kütüphane, bilgisayara geçme çabası içindedir.

Satın alma çok az olmakla beraber, isteklerin göz önüne alındığı söylenebilir. Dermesi daha çok bağışla oluşan kütüphanedeki önemli bağışlar arasında, Ali Gevgilili'nin ve kütüphaneye adını veren Nevzat Gürelli'nin bağışları sayılabilir.

1995'te gelen dolap ve masa bağışlarıyla kütüphane bugünkü görünümünü almıştır. Ancak, kütüphane alanının darlığı ve oturacak yer azlığı nedeniyle büyük sorun yaşanmaktadır. Fotokopi hizmeti verilememekte, kimlik karşılığı verilen dergi ve kitapların fotokopisi, kütüphane dışında çektirilmektedir.

Açık raf olarak düzenlenen kütüphanede güncel duyuru hizmeti gibi bilgi hizmeti türleri gayri resmi olarak, düzensiz bir şekilde verilmektedir. Kullanıcı başka kütüphanelere ya da konu uzmanlarına yönlendirilebilmekte ve ödünç verme işlemi sadece öğretim elemanlarına 15 gün süreli olarak uygulanabilmektedir.

¹³⁷ Alpay, s. 150.

Yer darlığı nedeniyle, hem derme, hem kullanıcı açısından sıkıntı yaşayan kütüphane için şu anda herhangi bir genişletme çabası gösterilmemesi üzücüdür. Değerli bir dermeye sahip olan kütüphanenin çok kullanıldığı göz önünde tutulacak olursa, bilgisayara geçme planlarının yanı sıra, yer sorunun da bir an önce çözülmesi şarttır.

3.2. İ.Ü. Kütüphaneleri Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu Çalışmaları Sırasında İletişim Fakültesi Kütüphanelerinde Yaşanan Sorunlar

Kütüphanedeki süreli yayınların kayıtları, izleme fişleriyle kullanıcıya sunulmaktadır. Bu kayıtlar sadece kütüphaneciler tarafından kullanılmalıdır. Eski kayıtlardaki eksiklik ve yanlışlar giderilmediği için raf okuması sırasında problemlerle karşılaşmıştır. Ancak, incelenen diğer kütüphaneler göre daha doğru kayıtların tutulmuş olması da bir gerçektir.

4. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Türkiyat Enstitüsü, 12 Kasım 1924 tarih ve 1111 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla İstanbul Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi'ne bağlı bir enstitü olarak kurulmuştur. Enstitünün amaçları arasında, Türk dili ve edebiyatının ana kaynaklarını filolojik unsurlara göre yayımlamak, Türk dilinin metinlere dayalı gramer ve sözlüğünü yapmak, Yurt dışında Türk kültürü ile ilgili olarak yapılmış yayınları Türkçe'ye çevirmek ve bu yayınların bibliyografyasını oluşturmak sayılabilir. Enstitü, amaçlarını belirleyen kuruluş talimatnamesine göre, yurt dışında

Türk kültürü çalışmalarını tanıtmak üzere Türkiyat Mecmuası'nı da düzenli olarak yayımlamaktadır.¹³⁸

Enstitü, ilk çalışmalarına, İstanbul Üniversitesi merkez binasının girişinde, bugün "Profesörler Evi" diye adlandırılan ve lokanta olarak kullanılan binada başlamış, 1948 yılında Edebiyat Fakültesi yanındaki Hasan Paşa Medresesi'ne taşınmıştır. 1989 yılında ise bugünkü yerine, yani Horhor caddesindeki Suphi Paşa Konağı'nın yanındaki beş katlı binaya taşınmıştır.¹³⁹

Kuruluşunun ilk yıllarında Edebiyat Fakültesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Enstitü, 1963 yılında daha ileri bir statüye kavuşturulmak için yeni bir yönetmeliğe sahip oldu. 1981'de Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne dönüştürülen Enstitü, 2547 sayılı yasada yapılan bazı değişikliklerle 16 Ocak 1991 tarihinde Rektörlüğe bağlanarak uygulama merkezi statüsünden enstitü statüsüne getirildi.¹⁴⁰

4.1. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi

Enstitünün kuruluş yıllarından itibaren Türk kültürü ile ilgili yayınları toplamak, ayrıca değerli yazmaların mikrofilm ve fotokopilerinden oluşan bir arşiv kurmak amacıyla özel bir Türkoloji kütüphanesi oluşturulmuştur. Kütüphane dermesi, çoğunlukla bağış yayınları kapsamaktadır. 1955'te Saadettin Arel'in, 1971'de Halit Ziya Uşaklıgil'in, 1973'te Azerbaycanlı Sultan Beğ'in, 1974'te

¹³⁸ Mustafa Özkan, "Kuruluşunun 70. Yılında Türkiyat Enstitüsü", *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul : İ.Ü.E.F., 1997, c.20, s.3.

¹³⁹ Özkan, s. 3-4.

Ahmed Hamdi Tanpınar'ın, 1980'de Mehmed Behçet Yazar'ın kitapları bağış olarak alınmıştır.¹⁴¹

Bağışlardan Katanov dermesi, kütüphanede özel bir yere sahiptir. Türk asıllı bir Rus bilgini olan Katanov (ölm.1922)'un özel kitaplığı kütüphanenin esas dermesidir. 1912 yılında Sırat-ı Müstakim gazetesinde yayımlanan bir makalede Türkçe'nin çeşitli şiveleri ile doğu ve batı dilleriyle yazılmış çok önemli kitapları ve dergileri içeren bu dermenin Rusya'da yaşayan müslümanlarca, o da olmazsa İstanbul Kütübhane-i Umumi'since alınmasının daha iyi olacağı belirtilmiştir. Bunun üzerine, Atatürk döneminde kurulan bir heyet ile 3000 altın karşılığında Katanov 'un özel kitaplığı ülkemize getirilmiş, 1924'te Enstitünün kuruluşu ile Enstitü kütüphanesinin çekirdek dermesi olmuştur.¹⁴²

Enstitü kütüphanesinde 30.000'i aşan kitap, 250 adet dergi, 2500 tez ve geniş bir sözlük koleksiyonu bulunmaktadır. Kütüphane dermesinden kurumiçi çalışanlara ödünç yayın verilmekte, dışarıdan gelen araştırmacılara okuma salonunda yararlanılma hizmeti sunulmaktadır. Fotokopi çekimi izne tabi olup, tezlerden, çalışma dışındaki bölümlerden en çok 10 sayfa çekim yaptırılabilir. Kitapların tamamının çekimi halinde, iki nüsha çekim

¹⁴⁰ Özkan, s.10.

¹⁴¹ Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ne ait özel dosyada bulunan Kütüphane tarihçesi ve kuruluş amacını içeren daktilo metinden alınmıştır.

¹⁴² Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ne ait özel dosyada bulunan Sırat-ı Müstakim gazetesinde yayımlanan makalenin çevirisini içeren el yazısı ile yazılmış metinden alınmıştır.

yaptırılmakta ve biri kütüphaneye verilmektedir. İki nüshanın da maliyeti kullanıcıya aittir. Belli kısımların çekiminde ise, en fazla 20 sayfa çekime izin verilir.

1989 yılında yeni binaya taşınma sırasında var olan katalogların düzeni bozulmuş ve bir çoğu kaybolmuştur. Yer darlığı yüzünden depodaki yayınların katalogları da hazırlanamamıştır. Kitap adı ve yazar adına göre alfabetik kataloğu, süreli yayın izleme fişleri ile hizmet vermeye çalışan kütüphane, Kütüphanecilik Bölümü mezunu iki personele sahiptir. Süreli yayınların File Maker Pro adlı programla bilgisayara geçirilmesi işlemi sürmektedir.

1982 yılında Meral Alpay ve Safiye Özkan tarafından yapılan incelemede 3'ü üniversite, 1'i lise mezunu 4 personeli olan, dergi dahil 47.000 cilt yayına, 28 yazma ve 1490 teze sahip olan, yer sorunu çektiği için yeni yayınlarını hizmete sunamayan, düzensiz gelen süreli yayınlarıyla kataloğunun da düzensiz tutulduğu "perişan sayılabilecek zavallı"¹⁴³ bir kütüphane olarak nitelenen Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nin bugünkü durumu da çok iç açıcı değildir.

¹⁴³ Alpay, s. 141.

4.2. İ.Ü. Kütüphaneleri Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu Çalışmaları Sırasında Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde Yaşanan Sorunlar

İ.Ü. Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu çerçevesinde yapılan çalışma sırasında, süreli yayınlar kataloğu yerine, sadece kütüphanecinin kullanması gereken izleme fişlerinin kullanıcılara sunulduğu gözlemlenmiştir. Bu fişlerin büyük bir kısmının Enstitü araştırma görevlilerince hazırlanmış olması nedeniyle eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Toplu Katalog çalışmasının ilk kararı olan ve daha sonra çalışma sürecini uzatması nedeniyle iptal edilen raf okuması sırasında gözlenen bu durum, personel azlığı nedeniyle geriye dönük çalışmaların yapılamaması öne sürülerek giderilmemektedir. Aynı yanlışlık, bilgisayar ortamında da süreceğinden, bilgisayara dayalı verilecek bilgi hizmetinin amaca uygunluğu söz konusu değildir.

Kütüphanede iki ayrı süreli yayın dermesi bulunmaktadır. Bunlardan biri kütüphaneye ait bağış yayınlarla oluşan, alfabetik olarak sıralanmış süreli yayın dermesi, diğeri de Katanov bağışı içinde yer alan süreli yayın dermesidir. Dermenin bölünmüş olması, izleme fişlerine de yansımış ve iki ayrı grup izleme fişi oluşturulmuştur. Ancak, Toplu Katalog çalışması sırasında bu iki ayrı dermeye ait yabancı süreli yayınlar aynı alfabetik düzen içinde sıralanarak Toplu Katalog içinde yer almıştır.

Teknik hizmetler içinde geriye dönük düzeltmeler yapılmadan bilgisayar destekli bilgi hizmetine geçişin doğru olmadığı düşünülmeli ve aynı yanlışların bilgisayar ortamında da devam edileceği hesaba katılmalıdır. Teknik hizmetlerde görülen bu eksiklik, uzun yıllardan beri orada bulunan Kütüphanecilik Bölümü mezunu personelin bireysel çabaları ile bilgi hizmetine yansıtılmamaya çalışılmaktadır. Kütüphanede bilgi hizmeti türlerinden sadece danışma hizmetini vermeye çalışan kütüphanecinin kütüphaneden ayrılmasıyla, bu hizmetin de aksaması kaçınılmaz olacaktır. Bireysel çabaların sevindirici bir yanı olsa da, bunun yanında iyi bir kütüphane politikası ile hizmetlerin düzenlenmesi, düzenli bir katalogun oluşturulması ve profesyonel hizmetlerin geliştirilmesi yönünde çabalara girilmesi şarttır.

SONUÇ

İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu projesine bağlı olarak hazırlanan bu çalışmada, süreli yayın toplu kataloglarının bilgi hizmetindeki yeri belirlenmeğe çalışılmaktadır. Proje kapsamı dahilinde ele alınan kütüphanelerden Edebiyat Fakültesi ve İletişim Fakültelerine bağlı kütüphanelerde süreli yayınlara ait bilgileri toplanmıştır. Bu sırada, düzenli kayıtları ve kütüphanecilik formasyonuna sahip kütüphanecisi olmayan kütüphanelerde bilgi hizmetinin de etkin ve verimli bir şekilde verilemeyeceği açıkça görülmüştür.

Bilgi hizmeti, bilgi gereksinimi olan kullanıcının zihninde ilk sorunun belirmesinden, kullanıcının kütüphaneye gelmeye karar vermesine ve sorusunun kütüphaneci tarafından tam ve doğru şekilde yanıtlanmasına kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu sürecin başarıyla tamamlanması için gerekli olan faktörlerden biri de, iyi bir başvuru kaynakları dermesine sahip olmaktır.

Süreli yayın toplu katalogları, çeşitli başka işlevlerinin yanında, bilgi hizmetinde de kullanılan başvuru kaynaklarıdır. Coğrafi açıdan sınıflandığında

yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası süreli yayın toplu kataloglarından her biri, kapsadıkları coğrafik alandaki kütüphanelerin süreli yayın dermelerini bildirerek, hem bu konudaki bilgi taleplerinin karşılanmasında işe yararlar; hem de kütüphanelerarası ödünç vermede büyük kolaylıklar sağlarlar.

Özellikle İstanbul Üniversitesi'ne bağlı kütüphaneler gibi, dağınık yerleşimleri nedeniyle aralarında büyük mesafeler bulunan kurumlarda, kütüphanelerarası işbirliğini gerçekleştirebilmek için bu tür kaynaklara çok gereksinim duyulmaktadır. Ancak, kütüphanelerde genelde yetişmiş personel sıkıntısından kaynaklanan nedenlerle süreli yayınların kayıtlarında ortak standartların olmayışı, özellikle Edebiyat Fakültesi'nin bazı seminer kütüphanelerinde yetişmiş personel eksikliği, bazılarında kayıtların çeşitli nedenlerle gerektiği gibi tutulmamış olması gibi nedenlerle, kütüphanelerarası işbirliği sırasında da çeşitli sorunların yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

İlk aşamada yabancı süreli yayınları kapsayan ve ikinci aşamada yerli süreli yayınları da kapsayacak olan projenin sağlıklı olarak yürütülebilmesi, güncelleştirmelerin yapılabilmesi için bu kütüphanelerdeki yetişmiş personel sorununun çözümü şarttır. İncelenen kütüphanelerde sorunlar olmakla beraber, yetişmiş personel gereksiniminin hepsinden önemli olduğu, yapılan veri toplama işlemi sırasında açıkça gözlenmiştir.

Sağlıklı veriler toplanarak oluşturulan bir süreli yayın toplu kataloğu ile bilgi hizmetinin verilmesi hem daha kolay olacak, hem de kullanıcıya doğru bilginin hızlı bir şekilde verilmesiyle bilgi hizmetinin hedefi olan kullanıcı tatmini de sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

ABACIOĞLU, Behire .“Toplu Katalog” **TKDB**, 1953,c.2. no.2, (1953), s. 152-164.

ALAKUŞ, Meral. **Bilgi Toplumu**, Ankara : Kültür Bakanlığı, 19 .

ALPAY, Meral. **Kütüphanecilik Terimleri**, İstanbul : İ. .E.F. Kütüphanecilik Bölümü, 1973.

ALPAY, Meral, Safiye  zkan. **İstanbul Kütüphaneleri**, (İstanbul:  nal Matbaası), 1982.

AYBAŞ, Osman Tekin. **Kütüphanelerarası İşbirliği**, Ankara : TKD, 1967.

AYBAŞ, O.Tekin. “Müracaat Hizmeti ve Robert Kolej Kütüphanesi’ndeki Uygulaması”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, Ankara : TKD, c. 20, no. 1, (1971), s. 8-17.

AYBAŞ, O. Tekin. Toplu Kataloglar ve Türkiye Uygulaması,
Ankara : TÜRDOK, 1979.

BLOOMBERG, Marty, G. Edward Evans. Kütüphane
Teknisyenleri İçin Teknik Hizmetlere Giriş, çev. Nilüfer Tuncer.
Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1989.

BRUMMEL, L. Toplu Kataloglar : Örgütlenmeleri ve
Çalışmaları, Ankara : UNESCO Türkiye Milli Komitesi, 1963.

DEMİR , Güler. “ Kütüphanelerarası Ödünç Verme” Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kütüphanecilik Bilim Dalı, 1991.

Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü/başlayan H. Lemaitre
gen. göz.geç. A. Thompson Türkçe Terimleri haz. Leman Şenalp,
Ankara : Milli Kütüphane, 1959.

“Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı’nın Tarihçesi”(Genel Kitaplık
Çalışma Dosyası içinde bulunan, zamanın kütüphane müdürü Jale
Buğra (Baysal) tarafından hazırlanmış daktilo metnidir)

“Edebiyat Fakültesi’nin Kuruluş, Tarihçe ve Amacı”, Edebiyat
Fakültesi :1984, İstanbul : İ.Ü.E.F., 1984, s.1-3.

FARIES, Cindy. "Reference Librarians in the Information Age : Learning from the Past to Control the Future " **Reference Services Planning in the 90s** / ed. Gail Z. Eckwright, Lori M. Keenan, New York : The Haworth Press, 1994, s. 9-28.

GREEN, Samuel S. "Personal Relations Between Librarians and Readers", American Library Journal, New York : ALA, c.1, n.1, (Nov. 1876), s. 74-81.

GROGAN, Denis. **Practical Reference Work**, 2nd ed. , London : Library Association Publishing, 1992.

HERNON, Peter ,Charles R. McClure, "Library Reference Service : An Unrecognized Crisis-A Symposium", **Journal of Academic Librarianship**, v.13, no.2, (May, 1987), s. 69-80.

İSKEÇELİ, Metin. "Seçme Bilgi Yayımı Selective Dissemination of Information-SDI" **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, c. 19, no. 3, (1970), s. 196-200.

"İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi", **Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Üniversitesi**, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, 1973.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, İstanbul : İ.Ü.

İletişim Fakültesi, 1994.

İstanbul Üniversitesi Katalog : 1995, İstanbul : İstanbul Üniversitesi,

1995.

İstanbul Üniversitesi Kütüphaneleri Yabancı Süreli Yayınlar Toplu

Katalogu : T.C. İ.Ü. Araştırma Fonu Başkanlığı GÜDÜMLÜ Proje,

1997.

KATZ, William A. Introduction to Reference Work, 6th ed.

New York : Mc Graw-Hill, 1992.

KURBANOĞLU, S. Serap. "Müracaat Hizmetlerinde İnternet" **Türk**

Kütüphaneciliği, c.10, no. 3 (Eylül 1996) s. 265-276.

LANCASTER, F.W. If You Evaluate Your Library..., London:

Library Association Publishing Ltd., 1988.

LYNCH, Mary Jo. "Reference Interviews in Public Libraries", **The**

Library Quarterly, v. 48, no.2, (April 1978), s.120-125.

ORHONLU, Cengiz. "Edebiyat Fakültesi'nin Kuruluşu ve Gelişmesi (1901-1933) Hakkında Bazı Düşünceler", İ.Ü. : **Kuruluş, Tarihçe, Teşkilat ve Öğretim Üyeleri I : 1453-1981**, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, 1983, s. 57-64.

ÖZKAN, Mustafa. "Kuruluşunun 70. Yılında Türkiyat Enstitüsü", **Türkiyat Mecmuası**, İstanbul : İ.Ü.E.F., 1997, s. 1-11.

ÖZTÜRK, Kemal, "Sürelî Yayın Toplu Katalogları ve Bir Gözlem", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Bilim Dalı, 1996.

Reference and Information Services : An introduction/ ed. Richard E. Bopp, Linda C. Smith, Colorado : Libraries Unlimited Inc., 1991.

RETTIG, James. "Joy Bustin' Out All Over" **Opportunities for Reference Services/** ed. Bill Katz, New York : The Haworth Press, 1991, s. 9-21.

RETTIG, James R. "Reference and Information Services" **ALA World Encyclopedia of Library and Information Services** , 2nd ed. Chicago : American Library Association, 1986, s. 692-693.

SHORES, Louis. "Müracaat Hizmetinin Uygulanması", çev. Asuman
Ulusan, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, c. 16, no. 1,
(1967), s. 45-63.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni - Türk Kütüphaneciliği :
Dizin : (1952-1992), haz. Oya Gürdal,...(ve diğerleri), Ankara
:TKD, 1993.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ne ait özel dosyada
bulunan Kütüphane tarihçesi ve kuruluş amacını içeren daktilo
metin.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ne ait özel dosyada
bulunan Sırat-ı Müstakim gazetesinde yayımlanan makalenin
çevirisini içeren el yazısı ile yazılmış metin.

ÜÇOK, Bengü. "Üniversite Kütüphaneleri ve Müracaat Hizmeti",
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, c. 21, no. 1, (1972), s. 31-
37.

URAZ, Neslihan. "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Genel
Kitaplığı 10 Yıl Önce ve Bugün", **Türk Kütüphaneciliği**, c. 8,
no. 3, (1994), s. 198-216.

**WHIFFIN, Jean. Union Catalog of Serials : Guidelines for
Creation and Maintenance with Recommended Standarts for
Bibliographic and Holdings Control, New York : Haworth Press,
1983.**

**WHITEHALL, T. "Dissemination of Information". L.J. Anthony, ed.,
Handbook of Special Librarianship and Information Work,
London, ASLIB, 1982, s. 357-373.**

**YALVAÇ, Mesut . Kütüphane Hizmetlerinde Bilgisayara Geçiş ve
Sorunları, İstanbul:Mavibulut, 1994.**